99

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ШОАТТА, 15 июль, 1967 шу. № 83 (4408). Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.

Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

КХОАНА, 16-ча ИЮЛЕ, МЕТАЛЛУРГА ДИ БЕЛГАЛ А ДОАККХАШ, МЕХКО ДЕ ДОАГГIАЧА ТАЙПАРА СИЙ ДУ ВАЙ ДАЬХЕН ИНДУСТРИАЛЬНИ НИЗА КIАЛ БОЛАТА ЛАРД ЕЛЛАЧА, ЦIЕРАЦА БОЛХ БЕЧА МАСТЕРАШТА КАРАГIДАЬННАЧА КЪАХЬЕГАМА ГIУЛАКХИЙ

ЛАКХБЕ СОВЕТИЙ ЛОАРХIАМ

Вай паччахьалкхен лард я къахьегамхой депутатий советаш. Халкъа боккъонца йолча демократе органаш шоаш махиллара Советаша шоай болх дIахьу халкъа вахар тоалара, цун экономика а культура а цахаддаш дегIайоалаяра тIаберзабаь. Цудухьа халкъо доккха сийду ший дикагIболча къонгийн мехкарийн — къахьегамхой депутатий.

Вай парте даим йоакхо ю советий, боахами культуреи хьаеча цар лоархIам лакхбу. Укх шера март бетта КПСС ЦК-а тIаиийцар юртийи поселковии советий болх тоабара хьакъехьара соцам. Вахара массайолча оагIонашта советий влияни хургйола наькъаш белгалдоах цу соцамо. Из чIоагIа теркалде дезаш да хIанз, мохк Сийлахь - бокккача Октябра юбилей деззде кийчлуча хана, КПСС ЦК мартовскии сентябрьскии Пленумий решенешка хьежжа промышленносте а юртбоахаме а реформа еш латтача хана. Из болх чакхбоаккхача хьинаре дакъа лаца дезаш я Iаьдала моттигера органаш.

Дукха я вай республике организаторскии массово - политически болх боахама декхараш къоастадарца бувзаш беш а шоай территоре тIа деррига гIулакхаш кхетамца леладеш а йола Советаш. ЧIоагIа теркам тIабахийта къестаду юрта боахам, культура, бахача наха бытови гIулакхаш делта дегIадоалалар, унахцIено лораяреи, просвещенеи учрежденей болх тоабар санна дола лоархIаме дешаш Урус - Мартана района Рошне-чуй яхача юрта Совето. КIоаргта зув совхоза фермайи бригадайи гIулакхаш, цар нийслу кхоачамбоацараш дIададахара наькъаш лех. ЧIоагIа йоакхо ю совето юрт хозъяра, керда общественно - бытови гIишлош хьалъяра, керда наькъаш дахкара дешай.

Шалински районе дикагIчарех я Бурчалоевски юрта Совет. Юрта советашта юкъе яьржача социалистически яхье соахка шоллагIа моттиг яьккхай цо. Цуниа еннай парте райкомеи райисполкомеи карара - кара тела ЦIе байракх. Укх шера Совета депутаташ гIерт даьха толамаш чIоагIде. Сессешкеи исполкома заседанешкеи дувц кхебаь хьувкъам ший хаинахьа чуэцара, медицинскии, культурно - просветительнии, беррийи учрежденей балхапа дувзаденна дола дешаш. Укх тIеххьарча хана юрта хьалъяьй керда яслеш, культура ЦIа, иштта кхылола гIирсаш. Наказаш толамца кхоачашдара депуташа айхха бувзам лоаттабу харжархоща. Шоай депутатски декхар къаьстта дика кхоачашду депутаташа Ибрагимов Увайса, Алхазуров Имрана, Тамкаев Зелимхана.

Цхьабакъла ерригa советаш яц иштта шоай декхараш кхоачашдеш. Наьсарен, МалгIабика, Нажай-Юрта районий цхьайолча юртий Советаша организационно - массови болх хIанз а кIезига бувз боахами культуреи хьалъяра хаьдда дола декхараш кхоачашдарца. Цар заседанешка кIезига увттаду юрта вахара лоархIамера дешаш. Ледара ба нахацара бувзам. Эсала бу болх массазарча комиссеша, берригаш депутаташ хилац Совета гIулакхашка дакъа лоацаш. Республика кхашка шерра къовсам баьржаб юбилейни шера боккха хьувкъам чуэцара. Цуниа дувзаденна доккхий декхараш эттад юрта Советашта хьалхашка. Уж декхарийла я кхебаь хьувкъам чуэцара хIара колхоза, совхоза новкъостал де. Дикка вIаштIехьбаккха беза торгови органий болх, юрта Советаша шоай заседанешка дувца деза колхозни е совхозни производство дегIайоалаяра новкъостал дергдола дешаш.

Ачхой - Мартана района Ореховски юрта Совета массазарча комиссеша даим терко ю совхозни производства лоархIамерча дешай, боахама хьалхашка латта декхараш кхоачашдара нах оарцагIбоах. Шелковски, Наурски, Надтеречни, иштта кхыча районашкара юртий Советаш кIоаргта юкъе гIерт шоай юртий, станицай вахара, цу советий массазарча комиссеша, депутатски посташа даим тIахьожам лоаттабу школай, больницай, библиотекай болх тоабара.

Моттигашкарча советий лоархIаме декхар да общественни порядок Iалашъяр, къахьегамхой бокъонаш лораяр. Общественни порядок телхаечарца даим къовсам лоаттабе беза моттигерча паччахьалкхен органаша. Советски, Шелковской, Веденa, Старопромысловски районашка укх тIеххьарча хана кIезиттьеннай общественни порядок телхаеш йола моттигаш. Цун бахьан да цу районий советаша общественни порядок лораяра даим терко елга. Бакъда, Наьсарен, Ачхой - Мартана, Октябрьски районашка дукха моттигаш нийслу лечкъораши хулиганали деш. Советий данза дарглоаца гIулакх да административни органий, кхийна боацача кагирхой гIулакхашта йолча комиссей болх тоабе, къаьстта теркам тIабахийта беза новкъостий судийи халкъа дружинайи лоархIам дIахо айбара.

Боахамеи культурно - бытовии декхараш кхоачашдара влияни хургйола керттера дешаш дувца деза Советий сессешка, хIаьта цига къаьстта лакхбе беза советий массазарча комиссей лоархIам. Уж декхарийла я сессе дувца дешаш кийчдарал совгIа, моллагIча участке, этта гIулакх кIоаргга довза а къоастаде а, йолаш йолча резервах пайда эцара шоай предложенеш тела, кхоачамбоацараш гучалаха а уж дIададахара де дезараш белгалдаха а. Иштта дика кийчъяьча сессе мара пайда лургбац.

ЛоархIам болаш да Советий декхараш бахача наха дIадовзийтар. Советашта хьалхашка латта декхараш харжархошта дика довзаш хилча айлу бахача наьха хьинар, уж оарцагIбоал совето оттадаь декхараш кхоачашде.

Советий болх тоабара боккха лоархIам болаш да партийни организацей кулгал. Моттигера партийни организацеш декхарийла я цахаддаш советашта а цар исполкомашта а новкъостал де, советашка хержача коммунистий бехктокхам лакхбе. Партийни организацей декхар да советий исполкомашта калраш харжареи царна кхетам балареи дешай даим йоакхо елга. Цига болх беш хила беза дийша, инициативни, гIулакх дика вIаштIехьдаккха ховш бола нах.

Совета а, хIара депутата а хьинар айдар, харжархоща цар бувзам чIоагIбар — из да советий а цар исполкомий а балха толам баккхара эша хьал.

ЛОАРХIАМЕ ДОКУМЕНТ IОМАДЕШ

Старопромысловски района промышленни предприятешка, учрежденешка КПСС ЦК Тезисаш къахьегамхошта дIайовзийтара болх дIаболабеннаб.

Района ерригача предприятейи учрежденейи партийни организацешка Тезисашта пропаганда е хьахержача агитаторащеи политинформаторащеи инструктивни занятеш яьй.

Дика вIаштIехьъяьха дIайолаеннай занятеш «Старогрознефть» НПУ 2-ча промыслен шоллагIча методай цехеи, «Электроприбор» яхача заводе, медицински учрежденешка.

Занятешта кулгалдераш пропагандистски балха опыт йола коммунисташ ба. 500 совгIа пропагандист, политинформатор, агитатор ва районе нах бахача моттигашка, боахамашка, гаьна ухкача нефтепромыслашка Тезисашта пропаганда еш.

Парте райкома политпросвещене кабинетеи района библиотекашкеи КПСС ЦК Тезисаш Iомаерашта лаьрхIа витринаш, стендаш кийчъяьй.

П. ЯСЬКО,
КПСС Старопромысловски райкома политпросвещене кабинета заведующи.

* * *

Грозненски района № 1 йолча совхоза коллективе шерра Iомаю «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара» йола КПСС ЦК Тезисаш. Совхоза кхай тIарча станашка, фермашка, массайолча производственни участкашка арабаьннаб агитатораши политинформатораши. Тезисай пропаганда еш цар дувц Коммунистически парте кулгалдеш вай халкъо ах бIаь шера хьабенача сийлен наькъах. ЛадувгIарий безам тIабодаш дола шоай дувцараш агитаторашеи политинформаторашеи айхха дувз совхоза коллектива вахарца, цуниа хьалхашка латтача декхарашца. Механизаторашта, хьайбаш леладерашта хьалхашка хIанзлехьа массехказа къамаьлаш даьд политинформатораша Емельянова, Воробьевас, Божкос, Водовозова.

М. ИСАЕВ.

Л. И. БРЕЖНЕВИ А. Н. КОСЫГИНИ БУДАПЕШТЕРА МОСКВЕ ЮХАКХАЧАР

13-ча июле Будапештера Москве юхакдаьчаб коммунистическии болхлойи партей кулгалхой а социалистически мехкий правительствашта керте латтарий а совещане дакъа лоацаш хинна КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев.

Внуковски аэродроме новкъосташта Л. И. Брежневна, А. Н. Косыгина, Б. Н. Пономаревна накъабаьхка бар новкъостий А. П. Кириленко, К. Т. Мазуров, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, кхыбараш.

(ТАСС).

БУДАПЕШТЕ ХИННАЧА ВЕЖАРАШХА ЙОЛЧА ПАРТЕЙИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКИЙ ПРАВИТЕЛЬСТВАЙИ КУЛГАЛХОЙ СОВЕЩАНЕХ БОЛА

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

Коммунистическии болхлойи партей кулгалхой а социалистически мехкий правительствашта керте латтарий а совещани хилар Будапеште 11—12 июле. Цига дакъа лоацаш хилар: Тодор Живков — Болгарски коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхара секретарь, Болгаре Халкъа Республика Министрий Совета Председатель. Живко Живков — Болгарски коммунистически парте ЦК Политбюро член, Болгаре Халкъа Республика Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель; Янош Кадар — Венгерски социалистически болхлой парте Центральни Комитета Хьалхара секретарь. Ене Фок — Венгерски социалистически болхлой парте ЦК Политбюро член, Венгерски Халкъа Республика Министрий Совета Председатель. Арпад Пуллаи — Венгерски социалистически болхлой парте Центральни Комитета секретарь; Вальтер Ульбрихт Германе Социалистически едини парте Центральни Комитета Хьалхара секретарь. Германски Демократически Республика Паччахьалкхен совета Председатель. Вилли Штоф — Германе Социалистически едини парте ЦК Политбюро член, Германски Демократически Республика Министрий Совета Председатель; Владислав Гомулка — Польски вIашагIкхийттача болхлой парте Центральни Комитета Хьалхара секретарь. Юзеф Циранкевич — Польски вIашагIкхийттача болхлой парте ЦК Политбюро член. Польски Халкъа Республика Министрий Совета Председатель; Леонид Ильич Брежнев — Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь, Алексей Николаевич Косыгин — Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Политбюро член. ССР Союза Министрий Совета Председатель, Борис Николаевич Пономарев — Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета секретарь; Антонин Новотный — Чехословаке Коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхара секретарь, Чехословацки Социалистически Республика Президент. Иозеф Ленарт — Чехословаке Коммунистически парте ЦК Президиума член. Чехословацки Социалистически Республика правительства Председатель; Иосип Броз Тито — Югославе коммунистий Союза Председатель, Югославе Социалистически Федеративни Республика Президент. Владимир Попович — Югославе коммунистий Союза Центральни Комитета Президиума член, Югославе Социалистически Федеративни Республика президента генеральни секретарь. Киро Григоров — Югославе коммунистий Союза Центральни Комитета член. Югославе Социалистически Федеративни Республика Союзни исполнительни веча вице-председатель.

Укх шера 9-ча июне коммунистическии болхлойи партей кулгалхой а цу белгалдаьча мехкий правительствашта керте латтараш а Москве вIашагIкхийттача хана Iарбий мехкашта духьалара Израила агресси бахьан долаш Гаргарча Малхбоалене эттача хьала дешашта даим контакт лоаттаяра хьакъехьа вIаштIехьбаьнначa бартага хьежжа яьй из совещани.

Совещане дакъа лоацаш хиннараш вIаши дагабаьлар Гаргарча Малхбоалене укх тIеххьарча хана хиннача событей хьакъехьа. Цар бакъдир, Израила агресси бахьан долаш цо дIалийна территореш хIанз а мукъа ца дпийтар ООН-а Уставеи дунеи халкъашта юкъерча бокъони керттерча принципий хам ца белга. Iарбий паччахьалкхений суверенитетаи территорей бIарччалаи тIакхувдилга хилар. ТIехьащка латташ Израила, эггара хьалхарча аргIанна США, агрессивни низаш а долаш йолча Израила доалдеча гIозараша шоай гIаьрала политикаца курал ю деррига дунен тIарча машар безача низашта.

Совещане дакъа лаьцараша юха а бакъдир, совещане шоай вихалаш бахкийтача вежарашха йолча партешеи социалистически мехкашеи доттагIал дола Iарбий паччахьалкхенаш Израила агрессех хьахиццараш дIададахар духьа а эггара хьалха Израильски бIунаш цар дIалийнача Iарбий территорешкара кхы тIехьа ца тетташ арадахар духьа а цар лоаттабеча нийсхон къовсаме шоаш хоадамболлаш хьаллоацаш а дIахо хьаллоацаргйолаш а хилар.

Совещане дакъа лаьцараша информаци дIа-хьа ийцар шоаех хIара мехко доттагIал дола Iарбий паччахьалкхенаш политически гIулакхашта хьаллоацаш хилара хьакъехьа; ВIашагIкхийттача Iарбий Республикаи империалистически агресси качъеначa Iарбий кхыча мехкийн промышленность а юртбоахам а дегIакхувлара новкъостал дергдола гIулакхаш а чулоацаш экономически новкъостал дара хьакъехьа, цу мехкий оборонни низ чIоагIбара тIадерзадаьча гIулакхий хьакъехьа а хIаьта иштта Iарбий паччахьалкхенащца йIаьххача хана цхьана экономически гIулакхаш леладара де лезарий хьакъехьа а. Цар массава раьза а волаш хьакхайкадир шоаш лерхIаш дола уж гIулакхаш кхоачашдара дIахо а цхьан бартаца шоай низаш тIаахийта чIоагIа лаьрхIа шоаш хилар.

Новкъостий хьалашка, йиаза цхьоагIо йолча уйланца чакхъяьлар совещани.

Совещане дакъа лаьцараша барт вIаштIехьбаьккхар Гаргарча Малхбоаленерча хьала дешашта дIахо йодача хана а шоайла даим контакт лоаттае.

КЪАХЬЕГАМА ГОВЗАНЧАШ

ДикагIа долча болата литье арахецар — из да «Красный молот» завода болат лоаладеча цеха бIаьш болча къахьегамхой керттера декхар. Массанахьа эшаш да из, хIана аьлча цох хьаю дукхагIа йола оатхалаш.

Тха цех къоначарех дархIа йиш йолаш я. Укх шера ткъо шу дуз цо эггара хьалха лоаладаь болат деннача хана денз. Цу юкъагIа кердача производстве нийслу халонаш бIубенна эшаеш, технологически процесс тоаеш хьаенай цеха коллектив.

Шоай говзал шаьръеш, денгара дегга опыт Iоаеш хьабаьхкаб хIанз заводе болх беш бола говзанчаш: болат лоаладераш, формовщикаш, стерженщикаш. Царех ва 1948-ча шера эггара хьалхара электроболат арахийца Разгоняев Дмитрий. ХIанз из ва смена начальник, балха воллашехьа дийша йистеваьннав из техникуме. Цун гIончa хинна Лахтиков Николай хIанз дикка опыт йола воккхагIа вола болат лоаладер ва. Цо ше Iомаю хIанз из говзал керда балха баьхкачарна. Иштта гIончагара мастерага кхаччалца никъ хьабенаб Ильясов Александра, Доронин Ивана, Ромонов Федора, Щербаков Григоре, дукххача кхычар. Хьахиннай заводе нохч-гIалгIай кадраш а.

Царех ба массаза сатийна, шийх бIубенна вола выборщик Хасаханов Хожахьмад, кадай канавщик Албихаджиев Аббас, цунца болх беш вола Барахоев Махьмад, цеха ветеран хилараl совгIа завода ветеран а ва лакха квалификаци йола Темиркаев Мухаддин, дукха кхыбараш. Уж массава коммунистически къахьегама ударникаш ба, 120—140 процент кхоачашъю ший норма хIаране.

Октябра сийна массайолча коллективаша санна лакхара социалистически декхараш тIаийцад тха болат лоаладеча цеха коллективо. Толамца кхоачашду уж болат лоаладераша. Ах шера задани 103,3 процент кхочашъяьй цеха къахьегамхоша, планал совгIа 80 эзар сома маьха продукци ара а хецаш.

Я. САДЫКОВ,
«Красный молот» завода болат лоаладеча цеха участка начальник.

Сурта тIа: цеха дикагIвола болат лоаладер М. Ботвинник цун гIончa В. Шульгач болат арахийцачул тIехьагIа пишк юха кийчъеш боахк.

И. Плиева сурт

Сийлахь-бокккача Октябра накъадолхаш

Даьхенна—дукхагIа ялат

Дика къахьегаш ба укх деношка Шелковской района кхаш леладераш. Массехк ди хьалхагIа кхоачашъяьй района цхьалолча боахамаша паччахьалкхенга ялат дохкара юбилейни шера план. Царна юкъе я «Красный пахарь» яха колхоз а.

ХIанз планал совгIа ялат дохкаш ба цу боахама къахьегамхой. Паччахьалкхенга кIа дохкара план 1000 центнер йолча цар 1750 центнер йохка дош деннад.

Мишта кхоачашду боахама къахьегамхоша тIаийца декхараш?

Ялат чуэпа болабелча денз 1573 гектара тIара ялат хьекхад колхоза механизатораша, цу тIара 7476 центнер кIаи мукхи даьлар. Деррига паччахьалкхенга дохка деза кIаи мукхи 7000 центнер я.

Кхашка хIара денна итт комбайн арайоал ялат чуэца. Дика вIаштIехьбаькхаб колхозе цар болх. Деррига ялат цхьатарра кхачар бахьан долаш групповой методаца из чуэца вIаштIехьдалац укхаза. Къаьст-къаьстача кхашка, бригадашка бу комбайнераша болх. Дале а, царна юкъе яьржача социалистически яхьо къахьегама овсарле лакхъю. Колхоза парткомо дика вIаштIехьбаькхаб агитационни болх. Iуйрийна болх болабалалехьа хьалхарча дийнахьа комбайнераша баьча балха итогаш ю колхозе. Iуйрийна ялх сахьат даьлча кхаьчар тхо цу колхоза цхьоалагIча тракторно-полеводчески бригада кхашка. Лоацца питиминутка йир механизатораша. Хьалхарча дийнахьа комбайнераша баьча балха итогаш ювцаш колхоза парткома секретара нов. Голышева белгалдир социалистически яхье Темирсултанов Ваха котвалар. Хьалхаваьннача комбайнера агрегата хьожайир карара кара тела ЦIе вымпел, хIаьта иштта хул хIара дийнахьа.

Дукха болх бу агитатораша комбайнераша даьха толамаш колхозхошта. Юрта бахача наха дIадовзийтара. Колхоза хьатта, правлене, культура ЦIагIа хIара дийнахьа керда «молнеш» хьалъетт.

Боккха теркам тIабахийтаб колхозе шоллагIа культураш дIаера. ХIанзле 1573 гектара тIара ялат чуийца баьннаб колхозхой. хIаьта из чуийцачул тIехьагIа кхашка ягIийса юхкаш йоага а яь лаьтта аха кийчлу. ХIанз эзар гектар гаргга лаьтта аьха даьннад, 465 гектара тIа доакъара лаьрхьа хьажкIа дIайийнай.

Лаьтта оахача ба В. Филиппов, С. Базлаев. Шоай сменни нормаш 140—150 процнет кхоачашъю цар.

Колхоза хьатта цахаддаш кIих етта автомашинаш ух кхай тIара укх деношка.

— Дика хиннад кIа юбилейни шера йоах, хьатта заведующи волча Чернышев Степана, — хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 25 центнер кIа доал, план 21 центнер йолча.

Дика вIаштIехьбаькхаб нов. Чернышева ший коллектива болх. ХIара денна укхаза болх беш 40—50 саг хул. Хьатта болх беш кхоъ ялат цIендеш, шиъ ялат тIадотта машинаш я. Дийнахьи буси цахаддаш ялат цIендеши докъадеши ба укхаза. Ялат чуэца доладенначул тIехьагIа укхаза 1555 тонн мукх, 2766 тонн кIа кхаьчад. Фуна лаьрхIа дола цхьоалагIчеи шоллагIчеи репродукцех хьакъоастадаь мукхи кIаи складашка дIаоттадаьд.

Дика болх барца белгалбаьннаб болхлой Иванов Николай, Петров Иван, Скородумов Анатолий, новкъостал деш бола Каргалински юкъерча школа дешархой Истомин Николай, Гребнев Александр. Дика тIахьожам лоаттабу укхаза болх беш йолча техникана механика И. Кабанова.

Укх массехк дийнахьа деррига а гурахьа дIайийна ялат чуийца баргба «Красный пахарь» яхача колхоза кхаш леладераш. ТIаийца социалистически декхараш дикка тIеххоачашде лерхI цар. Лоацца аьлча шозза план тIеххоачашъергья колхозхоша.

А. ГАДАБОРШЕВ,
спец. корр.

Консервани заводе хийшна болх беш я ерригa цехаш. Хадданза шоай норманаш гIеххоачашъеш къахьегаш я консервни цеха Закаева Валентина Арсентьевна керте латта смена. Ше а хьокхаме къахьегаш я мастер. 110—115 процент кхоачашъю по сменни норма.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) В. Закаеваи закатчица Ф. Лежневаи. коммунистически къахьегама ударник. паччахьалкхен партийни тIахьожама член.

И. Плиева сурт.

ПЯТИЛЕТКА КХОАЛАГIЧА ШЕРАГА БОВЛ КАСТТА

Дика къахьийгад июнь бетта Карабулака бурув деттача контора мехкдаьтта лехараша. Дика дIаболабаьб июль бутт а: цхьан кIирагIа шин кIиран задани кхоачашъяьй.

Яхье баьннарашта юкъе хьалха латт мастераш С. И. Михайлов, Н. М. Губин, А. И. Тесленко, А. А. Старшинин, И. М. Бородацкий керте латтача бригадай бурувдеттараш. Цхьайтта бетта задани кхоачашъярах рапорт деннад укх деношка Михайлов Степана кулгалдеча коллективо.

Карабулака бурувдеттача контора коллектива чота тIа да 18 эзар метр планал совгIа теха бурув. Июль бетта цхьатарра шин скважина чура кIедж техай укхаза: Карабулак-Ачалкхе № 140 йолча скважинаи Серноводске № 14 йолча скважинаи.

№ 14 йолча скважине массайолча лакхерча-мелови объекташка тохкамаш деча хана хьанхар хий да. Серноводскерча мехкдаьтта доаллача майда тIа эггара хьалха формаминировании тIоанашка хьажа лаьрхIар бурувдеттараша. Цкъарчоа хIама хиланзар, бакъда тIоанашта соляни кислотаца шозза обработка йича укхаза даьккхар промышленни мехкдаьтта. Керда мехкдаьтта майда хьаелларгхилара эоглоахийташ гIулакх да из. Скважина бурув техараш а цун испытани ераш а ба В. В. Буняева бригада бурувдеттараш.

А. БАКАЛЮК,
тха штате воаца корр.

ХА КХОЕШ

Ши кIира ха я Наурски района «ЦIе байракх» яхача колхоза кхаш леладераш ялат чуэца болабенна. Цу лоацчача хана дукха хIама карагIдаьннад колхозхошта.

ХIанзле чуийца баьннаб беррига мукх, рожь, эспарцет, вIашагIъяаь викеи кIаи. БIохьбаь хинна мукх юкъера дIабаьккхача вож культураш дика хьувкъаяьй колхозе. ТIаийцача декхарех дерхIаш хиннач ул дукхагIа чулахь ялат.

Ши бригада я колхоза чуйоагIаш. Чуийнна кIа чуэцаш ба бригадай механизатораш. Кхашка из болх беш ялх комбайн я.

12-ча июле делкъал тIехьагIа шин сахьата болх баьчул тIехьагIа юхасоцайир комбайнаш. Хьалхарча шин дийнахьа йоачаш хиларах докъаденна лацар хьекха улла кIа. Йоачаш хиннаецаре хIанзле кIа чуийна баьна хургбар колхоза кхаш леладераш.

Ялаташ групповой хьисапе чуэц комбайнераша. Ялат кхаьчача участка тIа цхьана дIа а этте сихха хьокх механизатораша, ши-кхо ди даьлча оард.

КIа 1000 гектар совгIа да. Цох 300 гектара тIара дар лоха долаш кхаьчалар, цулухьа из хьоккхаше оардаш чуийцар. 260 гектара тIара кIа хьекха хIанз касарах улл. Из хьекха диъ ди даьннад — йоачаш хиларах тIехьдаьннад из хьалъэца. Дика хиннад колхоза ялат, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 23 центнер кIа доал. ХIаьта юбилейни шера цар тIаийцача декхарех лийрхIар 21 центнер мара яцар. ХIанз а чуэцанза диса кIа хий дехкача лаьтташка кхедаьд. Цига кIа дикагIа да. Декхараш дикка тIеххоачашдергда колхозо.

Эсала лел колхозе ялаташ чуийца даьннача кхашкарча чах аргIаш делга. Из болх 334 гектара тIа мара баьбац. ХIанзза болабеннаб лаьтта аха. Аьха даьннар 70 гектар да. Цхьаккха гектар а дIайийнаяц.

Шерра яьржай комбайнерашта юкъе яхь. ДерттIа вIаштIехьдаькхад цар къахьегамцара безам совбаккхара гIулакх. Цхезза айльй комбайнера Страх Петр Кондратьевича сийна байракх. Иштта премеш а ийяьй цо. 225 гектара тIара 4500 центнер ялат аьрда ваьннав хьалха латта комбайнер. Цхьайолча хана норма шоззеи ахаззеи тIеххоачашйора цо. Цул дукха тIехьависавац Супрунов Иван Семенович. Цо 4300 центнер ялат аьрдад. ХIаьта кхыча комбайнерех цхьаккха висавац шозза премий ца эцаш.

ХIара комбайна тIехьа цо оарда ялат дIаозаш пишша автомашин я. Шофераш кхоабу комбайнашкара кIа дIакхахьа. Ялат ца доалара шерра къовсам боаржабаь колхозе. Нагахьа санна культура лакха хьоккхаш, е кхашка канаш дусаш хилча е оардача хана кагашца фийгаш нийслелча цу сахьате агрегат соцаю котролераша, агрономага кхоачамбоацараш дIадаха аьле хоам бу. Даим кхашка хул цар балха кулгалдеш вола колхоза халкъа контролерий председатель Фалько Андрей Иванович.

Шозза кхай тIа дика кхача лоаттабу механизатораштa. Иштта деттIа салаIара хьалаш а вIаштIехьдаьхад царна.

Ялат чуэца болабеннача хана денз колхоза юкъерча хьатте Iолоассадаь ялат 17500 центнер гаргга да. Цох 6834 центнер ялат цIендаь паччахьалкхенна ялат дIаийдеча пункте дIадахьийтад.

С. МАЙСИГОВ,
тха собкор.

ДОАКЪАР IАЛАШДУ

Сихбенна ялат чуэцаш ба Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза кхаш леладераш. хIара денна лакхъю цар шоай балха темпаш. Бакъда кхыдола балхаш а дицлац совхоза механизатораштa. Иштта йоакхо ю укхаза хьайбашта гIожа доакъар Iалашдара.

Совхозе эггара хьалха болабелар шоалагIа люцерна хьакха шоллагIча отделене механизатораш. Трактористаша А. Юсупова, М. Ахмадиева шоай полунавесной сенокосилкашца хIанзле бIаь гектара тIара люцерна хьекха баьннаб. ХIаьта из йокъалушше а хьагулъеш аргIаш ду отделене.

Дика хьахиннай люцерна цхьоалагIча отделене а. укхаза из хьокхаш ба трактористаш В. Ефимов, В. Астафичук.

Совхоза цхьоалагIча а шоллагIча а отделенешка шоалагIа люцерна хьокхаш хIара гектара тIара 20 центнер екъа йол яккха лерхI. ХIаьта из хьалхагIа мангал хьокхаш хиннач ул йиъ центнер дукхагIа я.

Иштта дукха йол яккха лерхI совхозе август бутт боалуш кхоалагIа йол хьокхаш а.

— Юбилейни шера санна дукха йол Iалашъяьяц оаха. — йоах совхоза керттерча зоотехника нов. Серикова.

Дика хиннай массехк бIаь гектара тIа силоса лаьрхIа дIайийна хьажкIа. Цу доакъара культурана доаггIа гIулакх ду Н.-Х. Мухаджиев керте латтача механизировании звенос.

Хьайбашта Iана замалахьа тоъал тайп-тайпара доакъар Iалашдара къовсам лоаттабу совхоза механизатораша.

Н. ВОЛКОВ.

Халкъа тІахьожам

ЦА МЕГАШДАРАШ ГУЧАДОАХ ПРОЖЕКТОРИСТАША

БІаьи ткъаьи кхоъ комсомолец ва тха заводе къахьегаш. Укх делача юбилейни шера махулла дикагІа къахьега, общественни вахаре дакъа лаца, ший комсомольски декхар кхоачаще гІерташ ва царех хІаравар. Заводо укх ах шера задани 103,6 процент кхоачашъеча а дикка дакъа лаьцад цар.

Комсомольций новкъостад массанахьа а гуш да. Къаьстта дош ала довсона тхоай прожектористех. Цар бІаргаа къайла дала йиш яц кхоачамбоацар, гІалате дар, юбилейни декхараш кхоачашдеча новкъарле ер.

Комсомольски прожектористий штабе 7 саг ва. Денал, хьинар долаш, шоай декхараш дика довзаш, дІадоладь гІулакх дерттІа чакхдаккха ховргдолаш кагийнахи мехкарийи ба цу штабе хержараш, хІана аьлча цар балхага хьежжа мара леларгдац «Прожектора» гІулакхаш.

Ужаш ба слесарь Темирханов Махьмад (штаба начальник), шлифовальщик Тангиев Идрис, слесарь Могушков Бекьхан, контролер Итаров Іийса, сборщица Мусаева ПаьтІамат, контролер Дзейтов Ахьмад. Цул совгІа хІара цехе цхьацца прожектористий группа я ши-кхо саг чу а воагІаш.

Завода комсомола комитет массаза а хул «Прожектора» болх тоабе гІерташ, цунна новкъостал деш. Каст-каста цох лаьца дош дуви комитета заседанешка, прожектористаш гул а беш хьехам ду.

«Прожекторах» лаьца дукха дувца йиш я. Доккха новкъостал ду цо эстетика завода производства юкъеяхьара. Мишта вІаштІехьбоаккх цар из болх?

ХІара Іуйрийна ший аргІах цхьа сахьат хьалха хьавоагІа «Прожектора» штаба членех цаІ. Цун декхар — балха моттигаш малагІча хьала тІа я, бІеха я, цІена я хьажар. БІаргадайнар сводка тІа яІаяду, тІаккха из планови отделе дІачулу. Цига сводка тІа хІаьхьчунга хьежжа оценка оттаю.

Бутт чакх а баьнна итогаш еча хана порядок тедхаяьрашта бехк бу. Производственни хьокхамаш дакха хиларах карара кара тела Ше байракх лургьяц коллектива, нагахьа санна прожектористаша эстетиках «шиъ» е «кхоъ» оттаьяле. Иштта поощрени ца луш йитар цхьа-ши бутт хьалха сборочни цех. Цул тІехьагІа из кхоачамбоацар дІадаьккхар цу цехе. ХІана цунга я Ше байракх.

Каст-каста прожектористаша заводе гІолла тайп-тайпара рейдаш ю. Цар тохк бехктокхамерча наха мишта кхом бу средстваи, материалий. Рейдо гучадаьккхар цу сахьате дІахойт хага.

Дукха ха йоаццаш цхьан Іуйрийка заводе хьачувоаллача, наІара юххе доахка доккхий фотокарточкаш бІаргадайра болхлошта. Цхьанне тІа яшкаш ю ардакхаш дІа-хьа кхайса ядаь, шоллагІчун тІа порядок йоацаш автомашиний оатхалаш ядар, кхоалагІчун тІа бІарчча гув метала доаладу пишкаш хьаю дукха мах бола кирпишкаш, КІала гІолла яздаьдар: «Бехке вар малав?»

ШоллагІча дийнахьа хІамаш юстара йоахаш, кирпишкаш нийсъеш, новраш, нахашкаш хьекхаш боахка пах бІаргабайра прожектористашта. Тохаелар снабженеи транспортнии отдел. Цар хьа а кхухьаш хьаштдолча Іокхувеаш хиннаяр хІамаш.

ХІанз къе яц цехашка, цІена да завода ков. Порядок хилча болх а дикагІа бу.

Цкъа общежите болаш прожектористашта гучадаьлар корий занавескаш доаццалга, цхьабарий метташ, юргІаш, кисеш къаьна, бІеха долга. Цу сахьате оари даьккхар цар. Общежите комендантa сиха эхкар занавескаш, хийцар метта хІамаш.

Иштта масса оагІорахьара тохкам бу цар. «Прожектор» яха газет, «Молнеш» арахец.

Из болх дІахо йодача хана кхы а дикагІа тоабе лаьрхІад оаха, прожектористаш халкъа контролерий тешаме новкъостий а хиин дІаэттаб.

М. МАЛЬСАГОВ,
Наьсарерча «Электроинструмент» яхача завода комсомола комитета секретарь.

ЯЛАТА КХОМ БАЦ

Боарам боаццаш дукха къахьийгад Шаьла района «Шалинский» совхоза кхаш леладераша юбилейни шера гурахьа юв культураш дика хьувкъаяра. Гурахьа болабелар уж хьувсъама ларт йолла. Октабра сийна тІайнцача декхараша дІадехар механизаторашкара ялат хьувкъадара беррига низ оарцагІбаккхар.

Дика обработка яьча лаьтта дІадийра гурахьа юв культураш. хІаьта дІахо йодача хана а агротехникан хьалха латтача опытои дІадеххача тайпара гІулакх дир ерригача культураша. Дика кхеталора совхоза механизатораша ялат чуэцара кампаний ханнахьа чакхъяккхара техника кийчъяр мел лоархІам болаш да. Иштта, хьалхе а кийчои линейка тІа оттайир ремонт яь яьнна еррига юртбоахама машинаш.

Белгалле деза, кхаш леладераша а механизатораша а ялат хьувкъадеш хьийта къа дехьа ца дайнилга — ялат дика хьийкъад. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара ткъеста центнер йоал совхозе, тІайнцача декхарех лаьрхІар барайтта центнер мара йоацача.

Мишта лел совхозе дика хьувкъадаь ялат чуэцара балхаш? Мукх чуийна бала боал. ХІанзчул тІехьагІа чуэца безар шоллагІча отделенера кхо бІаь гектар я. Ала деза, отделене механизатораш мукх сихагІа чуэца гІерташ хилар, бакъда уж вІалла сагота бац кхашка геттара дукха ялат уллийсаш хилара. Иштта, тхо цига кхаьчача дийлахьа комбайнераш мукх оардаш бар. ВорхІ гектар хиллал йолча участка тІа болх беш яр отделене бархІе а комбайн. Тамаш йолаш дар уж комбайнаш вІашагІа ца ётталуш дедаялар. Шоай ІаьдалагІа прогрессивчагІа йолча групповой методах мукх чуэца оттаьй совхоза кулгалхоша комбайнаш. Цхьабакъда, хІара комбайна ши-ший загонаш йийкъаяц. Хала дар ялат дІауваш лелача машинашта селара кхотаенна лелача комбайнашта тІа а ухаш ялат дІаувза. Цул совгІа, юкъера лаьрхІача ялат аьрдача участка хІара гектара тІа кІезигагІа чаде, йиъ-пхи центнер мукх уллийе. Хоржтач совхоза керттерча механика И. Байко, отделене агронома Х. Усумова групповой методах ялат чуэцар мишта кхетаду.

Ялат доа ца деш чуэцара хоадам болча гІулакхашца къовсам лоаттабац совхоза дирекце, парткома, халкъа контролераша, юххера, специалисташа. Бехктокхаме оза беза иштта дукха ялат доадераш а царца къовсам из лоаттабераш а.

М. АЛЬДИЕВ.

Сурта тІа: шоана гу дІамигача участка тІа кхотаенна лелача комбайнаш тІа тІехьа дадийсача ялата цІоввашка хьежаш вола совхоза рабочкома председатель. Цун юхь тІара велакъажар — из цу гІулакха сатийна хилар.

И. Плиева сурт.

Грозненерча машиннаькъа станце вагонни депо халкъа тІахьожама группа балха опытах йола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ХАЛКЪА ТІАХЬОЖАМА КОМИТЕТА СОЦАМ

Юбилейни шера тІайнца декхараш кхоачашдеча предприяте коллективаи партийни организацеи шоаш дергдолча новкъостала программа белгалъяьй Грозненерча машиннаькъа станце вагонни депо халкъа тІахьожама группо. Группа балха плана тІа белгалъяьха мероприятеш производствана пайда лургбола торонаш гучаяхара, руззъана кхом бара тІаерзаь я. Партбюро кулгал а деш материальнии ахчани ресурсаш дикагІа пайда лургболча тайпара дІаахийтара оргтехнически мероприятеш мишта кхоачашъю хьож халкъа контролерий группа, пайда ца эцаш йиса торонаш гучаяха, боахам кхом боаншаш делабераша къовсам лоаттабе вагонни депо коллективана новкъостал ду.

Ер шу дІадолалуш технически осмотра пункте дукха моттигаш нийслора пайда ца эцаш вагонаш лоаттаеш. Духхьал 2,5 бетта 1026 сахьата пайда ца эцаш лоаттаьй уж. Кхом бара тІахьожам лоаттабеча комиссена цхьана подъемни механизмаш пружинаш ца тоъар бахьан долаш вагонаша латташ зехьа ха йоаелга гучадаьккхар халкъа контролераша, проверка итогаш коллектива собране йийпар. Цу собране белгалъяь мероприятеш сихха вахаре чакхъяхар бахьан долаш вагонашта ремонт а яь зехьа ха йоаеш уж ца лоаттаелга вІаштІехьдаьлар.

Цул совгІа активаца цхьана оборудованех пайда эцилга, материалаш малагІча хьалашка лоаттаю, электроэнергех мишта пайда эц, металли хьуи кхоеш лелайой хьожаш техкар контролераша. Из гІулакх техкачул тІехьагІа депо кулгалхоша проверка материалашка а хьежа гучадаьха кхоачамбоацараш дІадахара мероприятеш белгалйир.

Халкъа контролерий группа хьинаре дакъа а лоацаш цхьан шера 7 эзар сом кходе торо хулийташ йола «Московка» яхача методах тележкашта ремонт ю, механизированни поточни лини йолаяьй депо коллектива балха юкъе, смазка регенераци елга вІаштІехьдаьккхад, сварочни машинаш тІеи трансформатораш тІеи холостой хода ограничителаш оттаяьй хІаьта электроэнергех кхом беш пайда эцилга вІаштІехьдаьккхад. 22 оргтехнически мероприятех хІаман кхом барга хьожача хана 12 мероприяти чакхъяьккха яьнай контролерий группа. Укх шера вагонни депо ерригача цехашка гІолла лаьрхІача 2,7 тонн метал, 98 кубометр хьу, 80 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй. Кхояьча материалий мах — 53 эзар сом.

Эггара лоархІамегІа дар фуд аьлча из да халкъа контролерий группа хІара член производстве хьалха латтарех хилар.

Нагахьа санна хьалха контролераша бу болх духхьала кхоачамбоацараш гучадоахаш мара хиннабеце, хІанз уж кхоачамбоацараш производства балха юкъе хулийтаргдоваца наькъаш белгалдоах цар.

Депо коллективе цахалдаш арахецаш я «За экономию и бережливость» яха листок. ХІаман кхом бара лоаттабаьча къовсама итогаш производственни совещанешка ювц контролераша.

Болх чакхбоаккхаш эша новкъостал дарал совгІа, леларо лелаераша цІенхаштта общественни воздействи а ю халкъа контролераша. Иштта эшача запасной оатхалашца пункт Іалашъе аьнна халкъа контрола группо енна предложени теркалъеш вацар технически осмотра пункта начальник нов. Шкатуло. Из бахьан долаш вагонаша латташ дукха зехьа ха йоаь моттигаш нийслора. Коллективо цІенхаштта бехк бир нов. Шкатула юкъарча собране. Кхоачамбоацараш дІа а даьха запасной оатхалашца пункт Іалашйир нов. Шкатула.

ХІаьта а хІаман кхом бара къовсам лоаттабеча еррига торонех пайда эцац контролераша. Эсала лоаттабу цар тІахьожам котельни эргаьккха тоаеча. Из бахьан долаш маьха массехазза безагІа боллаше а локомотивни депора цар эцанза балац кулгалхой.

Вагонни депо халкъа контрола группо материальнии ахчани ресурсех кхом беш пайда эцара тІахьожам лоаттабеш бу болх могаболба. Нов. Казарезов керте латташ йола вагонни депо халкъа контрола группа комитет декхарийла йойла предприяте планированеи экономически стимулированеи кердача системах болх бе йола ялари кхы а кІоаргагІеи чІоагІагІеи керттерча фондех пайда эцарга, балха дикал лакхъярга, производства луш бола пайда кхы лакхбергболча наькъашка хьежа.

Вагонни депо халкъа контрола группа шеръелгеи массайолча цехашка, участкашка халкъа контрола группаши посташи вІашагІйохкилгеи Октябрьски халкъа контрола комитета тІадуллалда.

Ткъаьи пхиъ сагах латт тха завода халкъа тІахьожама группа. Керттерча даькъе коммунисташ, производстве хьалхле лелаераш ба уж. Цу группа балха кулгалдара пхи саг юкъе а волаш бюро хержай. Завода хІара цехе болх беш посташ я тха.

Завода балха новкъарле еш дола кхоачамбоацараш дІадаха, производственни дисциплина чІоагІъе, материалах кхом беш пайда эца, брак архецаращца цахадлаш къовсам лоаттабе иштта дукха завода экономикеи къахьегама дисциплинеи чІоагІъергйола мероприятеш вахаре чакхъяха декхараш тІайийцад контролераша.

Кастта планированеи материальни стимулированеи кердача система тІа яла кийчлуш я тха завод. Цехаш хозрасчета тІа йовлара мероприятеш белгалъяьй завода кулгалхоша. Халкъа тІахьожама группа цехий болх малагІча хьала тІа ба, фу ду цехий начальникаша шо-шоай цехашка из мероприяти толамца чакхъяккхара хьежай.

Материалех кхом беш пайда эцара халкъа тІахьожама группо еннача 11 предложене 31,4 эзар сом завода пайда баьб.

В. И. БИРЮКОВ.

СУРТА ТІА: халкъа контролераш (аьрдехьара аьттехьа) В. И. Бирюков, инструментальни цеха начальник; Я. С. Юрков, мастер; Г. М. Логовцев, слесарь-инструментальщик, В. М. Тищенко, слесарь.

И. Панева сурт.

ХАЛКЪА ТІАХЬОЖАМХО ЯСИЕВ МАЙРАМ

Геттара Іура болалу Ясиев Майрама болх. Из ва «Ингушский» совхоза шоллагІча отделене доакъар кийчдеча механизированни бригада кулгалхо.

Шин-аргІа-юкъе Ачалкхенашта дакхехьа мангал хьокхаш я из бригада. ХІаналехьа 84 гектар дюцерней 100 гектар цонаши хьекха а цу тІара йол вІашкатеха и баьннаб бригада механизатораш. АргІаш даьд дикача аьла 160 тоннах.

Дукха ба бригадира болх. МассагІа да цун бІарг кхача безар! ХІара механизатора дийнахьа де дезар белгалде деза, баьча балхага хьажа а цун дикал къоастае а еза. мангал хьокхараштa мел эшар вІаштІехьдаккха деза. механизатораштa юкъерча социалистически ахьа итогаш е еза.

Цунна а чакхбалаш Майрама болх. КхоалагІа шу да коммунист Ясиев Майрам халкъа тІахьожаме дакъа лоацаш вола. Цун хьажа веза отделене вокх бригадай балхага а Балханара кхоачамбоацараш гучадоахилга, цар бахьанаш лохилга, уж балха юкъера дІадоахилга — иштта ба халкъа тІахьожамхочун балха чулоацам.

Цудухьа хул из каст-каста отделене керттерча балхашка хьежаш а болх тоабара новкъостал деш а.

Ясиев Майрама а цун новкъосташа а техкар бІаьстан балхашта техника кийчъяр. Гучадьхар цу балханара тукха кхоачамбоацараш. Халкъа тІахьожамо гІо дир отделене кулгалхошта а партийни организацена а дикача кийчоцца бІаьстан балхаш дІаделаде.

Укх шера техкад халкъа тІахьожамхоша бІаьстин балхашка техниках пайда эцар, ялаташ дІадера дикал, моттигерча а минеральни а удобренеех пайда эцар, иштта кхыдола лоархІамера балхаш.

Майрама ше тІа а хьожаш дІадийр отделене 1000 совгІа гектара тІа гурахьа дув ялаташ.

Къаьстта теркам тІабохийт халкъа тІахьожамхоша деш долча балхий дикал хилийтара. Масса а хана шоашта доагІар дІакхоач болх йо а беш, нормаш тІехкхоачашъеш доагІа алапи совдаккхеи гІертараштa. Масала, июнь бетта ялхлагІча бригаде гилдаргашта культиватор йоаккхаш вар механизатор Уаиев Хьасан. ДоагГІача тайпара культиватора урсаш нийс а ца деш, йоагІаш йола кІоаргал а йоацаш, оасар дІа а ца доаккхаш культиватор йоаккхаш воаллачара лаьрар Майрама механизатор. Харцахьа бу болх соцабарал совгІа, из гІулакх бригада механизатораштa юкъе тувна оттадир тІахьожам бераша. Кхыбараша пайда эцаш чакхІаьлар из лоархІамера хІама. ХІаьта ший чотах, мах а боацаш, болх юхабе а бийзар Уаиев Хьасана.

Цу тайпара масалаш дукха а доаладе йиш я халкъа тІахьожамхочун Ясиев Майрама балхацара.

ХІанз отделенера механизатораш болабеннаб юбилейни шерара хьувкъам чуэца. Іуйрийна ший болхлой дІаоттабаьчул тІехьагІа каст-каста ялат чуэцача го йиш я халкъа тІахьожамхо Ясиев Майрам а. Отделене болх тоабара дІалу до беррига а ший низ хьинари.

А. БАСИЕВ.

Тха района колхозий, совхозий, промышленни предприятей балха лоаттабеча тІахьожаме дакъа лоацаш 300 совгІа комсомолец ва.

Кхоачамбоацарашца машар бац

«Комсомольски прожектора» кулгалдара комсомола районни комитето вІашагІъеллай «Комсомольски прожектора» штаб. Цунна юкъе воагІа 11 саг. ДукхагІйолча колхозашка болх беш я «Комсомольски прожектора» отрядаш. Прожектористаш хьинаре оарцагІбоал коллективай балха юкъе нийслу кхоачамбоацараш дІадахара, къовсам лоаттабу бюрократизмацеи волокитацеи, лечкъораш дерашца, тийша болх лелабераша.

Комсомольски прожектористаша хьинаре дакъа лоац кхом бара тІехьа районе баьржача боламе. «Сунжанефть» НПУ «Комсомольски прожектора» карагІдаьннад кагирхошта юкъе рационализаторийи изобретателийи мугІараш шерде, цар болх холуш тоабе а из дегІабоалабе а. ЦхьоалагІча мехкдаьтта промысла комсомольски организаце чуйоагІача комсомольски прожектора цахаддаш къовсам лоаттабу производства массайолча резервех бизза пайда эцара, къахьегама овсарле лакхъяра, цунна карагІдаьннад хІара кхоалагІа вола комсомолец рационализатор хилийта.

Комсомольцаша итташ рационализаторски предложенеш тийннай, хІаьта царех дукхагІъяраш производствана юкъейоалаяьй. ТолашагІа бола рационализатораш ба Панченко, Перученко иштта кхыбараш. Шоаш дикача оагІорахьа хьахьекхаб Ленина цІерагІча колхоза прожектористаша. Цун штаб латт ворхІ сагах. Штаба начальник ва хьинар дола комсомолец Элешиев Супьян. Дика вІаштІехьбаьккхаб къонача кулгалхочо прожектористий болх. Боахама массайолча доакъошка я «прожектора» посташ. Прожектористий рейдашка дакъа лоац дукхагІболча кагирхоша. «Комсомольски прожектора» даим айхха бувзам лоаттабу колхоза халкъа тІахьожама группаца. «Комсомольски прожектора» штаба ший балха план я, хІаьта каст-каста рейдаш ю. Дукха ха йоаццаш Ленина цІерагІча колхоза прожектористаша рейд йир бахача наха культурни гІулакх мишта ду хьожаш. Гучадаьлар Серноводски станицерча кога гІирса мастерской юрта бахача наха дерттІа гІулакх ца деш хилар. Иштта дукха кхоачамбоацараш гучадаьлар швейни мастерской балхах а. Тохкам беш гучадаьннача кхоачамбоацарий бахьанаш лаха, уж сихха дІадахара йола хоадам бола предложенеш елар прожектористаша.

Цу организаце рейдови бригадо тохкам бир юртбоахама техника хьувкъам чуэца кийча хиларахи ялат тІаэца перевалочни пункташ кийчъярахи. Колхоз хьувкъам чуэца дика кийчъенна хиннаяле а прожектористашта цхьадола кхоачамбоацараш гучадаьлар — дерттІа ремонт йинза яр ялата лаьрхІа йола помещени, дикка ремонт йинза яр комбайнаш. Гучадаьха кхоачамбоацараш прожектористий предложенеех сихха дІадаьхар.

Кирова цІерагІча колхоза прожектористашта гучадаьлар хьувкъам чуэцара массайола комбайнаш кийча йоацилга а кхай станашка нах чуІеш йола помещенеш цхьадола кхоачамбоацараш долаш йолга а. Цу гІалатех колхоза правленега сихха хоам бир прожектористаша. Арахийцача «Молния» яхача листока тІа хьахьекхар рейда результаташ.

Шенхаштта кхоачамбоацараш дар «Коммунизмага боза никъ» яхача колхоза прожектористаша гучадаьхараш а. Фосфорни калийни удобреней бІаьш тоннаш йовш латтар кхоале ца хилар бахьан долаш. Из гІалат сихха дІадаьккхар прожектористий новкъостало.

Района прожекторий балха дика новкъостал ду ВЛКСМ Сунженски райкомо арахецача «Комсомольски прожектор» яхача пенгазето. Станице бахача наха чІоагІа сийдеш да из. Цо къаракъаш меларашца, ауламхошца, дукха истий кхувлараща къовсам лоаттабу.

«КП» штабийни отрядийни сигналаши предложенеши ювц кагирхойи комсомольцийни собранешка, комсомольски комитетий заседанешка, кепайоазон тІа, радио гІолла. Шерра пайда ийбу молнех, къахьегама листокех, пенгазетех.

Бакъда «Комсомольски прожектора» балха юкъе кІезига нийслац кхоачамбоацараш. Прожектористаша хІанз а айхха бувзам лоаттабац халкъа контролераша, шоаш гучадоаха кхоачамбоацарий бахьанаш кІоаргга тахкац, хІаьта уж ца хилийтара наькъаш хоадам боллаш белгалдахац. «Комсомольски прожектора» беррига болх комсомольцийни кагирхойи инициативах тийша ба. Цудухьа из инициатива даим дегІайоалае еза, из йолаш болча комсомольцех шерде деза прожектористий мугІараш.

А. ИСМАИЛОВ,
ВЛКСМ Сунженски райкома инструктор.

ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ НОВКЪОСТАЛ ДУ

КПСС ЦК декабрьски Пленума, парте XXIII-ча съезда соцамаш кхоачаш а деш, халкъа тІахьожама Грозненски районни комитето, группаша, посташа тІахьожам лоаттабу промышленнии юртбоахамеи производства планаш кхоачашъяра, кхоачамаш лахарен царех пайда эцареи гІулакхага хьож уж, цар къовсам лоаттабу бедал, материалаш, доагор, электроэнерги кхояйтар, арахецача продукце дикал лакхъяр, мах бечеи общественни кхача кийчбечеи предприятей болх тоабар дукха.

КПСС райкома бюро хан-ханнахьа дувц юкххьанцарча парторганизацеша халкъа тІахьожама группаштеи посташтеи кулгалдарах дола дешаш. Масала, дукха ха йоаццаш бюрос ладийгІар «Халкъа тІахьожама группаштеи посташтеи партийни кулгалдара хьакъехьа» «Советская Россия» яхача колхоза парткома секретара нов. Д. Э. Экаева яьча доклада. Цу колхоза из группа укх шера хІанзле а хьежай колхозо минеральни удобренеш дІаоттаь мишта лоаттаю а царех пайда мишта эц а, хьайбаш лелаеча фермашка доакъарех пайда нийса эций, догІан хьисапе хий деттача установкаех, доагорахи машиндаьттаехи, электроэнергех пайда мишта эц, кхыдолча дешашка. Хьагучадаьхача кхоачамбоацарех лаьца группо (председатель нов. З. Х. Мечиев) еннача предложенех колхоза правлене уж дІадахара де дезар даьд. Халкъа тІахьожама группашеи посташеи баьча балхо новкъостал даьд пачхьалкхенга дулх доахкара ах шера план 115 процент, шура йохкара план 103 процент кхоачашъе. Дика хьувкъадаьд ка бола ялаташ, баьцадаараш, шекара свекла, кхыйола культураш.

Парте райкомои халкъа тІахьожама комитетои группай председателаша дешаргдола гІулакх вІаштІехьдоаккх: 1966-чеи 1967-чеи шерашка 8 совещани-семинар яьй. Группай председателаш бийхаб райкома пленумашкеи партийни активашкеи.

КПСС райкома болхлоша, предприятешка, колхозашка, совхозашка баха шоаш хилча, халкъа тІахьожама группай болх теркалбу, царна ду кулгалдоалара новкъостал ду юкххьанцарча парторганизацешта.

Халкъа тІахьожама чІоагІа уйла тІайохийт оалхазараш лелаеча Ермоловски совхоза парторганизаце (секретарь нов. А. А. Голосов), оалхазараш лелаеча Старо-Юртовски совхоза парторганизаце (секретарь нов. В. В. Смирнов), Аргунски совхоза парторганизаце (секретарь нов. В. С. Золин), Горячеисточненски племсовхоза парторганизаце (секретарь нов. Х. С. Бакашев), 1-ча Мая цІерагІча колхоза парторганизаце (секретарь нов. М. И. Шанина), дукххача кхыча боахамий парторганизацеша. Группашта новкъостал ду цар балха планаш оттаяра, проверкаш елга вІаштІехьдаккхара, массаза а дадувгІ группай председателий информацешка, чІоагІа теркалъеш хьож уж халкъа контролерий предложенешка, новкъостал ду уж чакхъяхара.

Пайдане проверкаш хилар доагорах-машиндаьттаех, электроэнергех. даьттах пайда мишта эц, бІаьстача юкъе культураш дІае, ка бола ялаташ чуэца колхозаши совхозаши мишта кийчъеннай, минеральни органически удобренеех пайда мишта эц хьожаш яьраш.

Хьинаре болх бу оалхазараш лелаеча Ермоловски совхоза халкъа тІахьожама группо (председатель нов. К. И. Власова). Цо ший болх айхха бувз юрта Совета массазарча комиссешца. Халкъа контролераша хьагучадоах цхьанцайола производственни участкаш тІехьайисара бахьанаш. совхоза кулгалхошта новкъостал ду совхоза экономика айяра. Группа новкъосталца а цо еннача предложенех а дІаьккхар 4000 сом гаргга шера алапе фонд а йолаш йола 5 административни единица. Группо хьагучаяьхар доагІачул совгІа мехмастерске 285 соми МТФ-е 120 соми ахча яздь хинна моттигаш. Ахча кассе юха дІачуэзенна, бехке бараштa таІазар даьд.

КарагІдаьнна дика гІулакхаш дукха да 1-ча Мая цІерагІча колхоза халкъа тІахьожама группа а (председатель нов. Голованов А. П.). Аллха цун новкъосталах 13 тонн автобензини, 64 тонн дизельни доагори кхояьд колхозо. Гучаьккхар хьалха хиннача бухгалтера Сидоренкос яь 1016 сом растрата. Группо еннача предложенех административно-управленчески аппаратера 10 саг кІезигваьв колхоза правлене, хІаьта цунах колхоза шера 8 эзар сом ахча а кходу.

Парте райкомои халкъа тІахьожама комитетои боккха болх чакхбаьккхар колхозаши совхозаши ялаташ чуэца кийчъеш. Колхозаши совхозаши ялаташ чуэца мишта кийчъеннай хьожаш май бетта вІаши проверкаш йир халкъа тІахьожама комитета членаша районни производственни управлене специалисташеи халкъа тІахьожама группашеи цхьана.

Ялаташ дика чуэцийи пачхьалкхенна дІаза дІателийи хьожаш тІахьожам лоаттабара комитете вІашагІъеллай районни штаб 9 саг юкъе а волаш. Штаба председателалла чІоагІваьв халкъа тІахьожама комитета член нов. Пеньков. Цул совгІа, 128 саг юкъе а волаш ханна йола 45 пост вІашагІъеллай. Районни штаби посташи хІана ялаташ чуэцача тІахьожам лоаттабеш я. Цу гІулакха 4 рейд яьй штабо. Масала, штаба членаша нн. К. В. Соколовеи, И. П. Азявинеи проверка а яь, гучадаьккхар Грозненски шурий совхоза 1-ча отделене мукх сов лакха хьекха хилар, касарах улла мукх хьалъацача хана из дукха аллийта хилар, чаца бугтигаш хилар. Штаба члений материалех директе приказ техад, лелабло яьраштa бехк баьб, аллийса ялат хьагулдаьд. Рейдаш яьчул тІехьагІа ялаташ чуэцара болх тоабаьб № 1 йолча шурий совхозе, «Атагинский» совхозе, 1-ча Мая цІерагІча колхозе, кхыча боахамашка.

Хьинаре болх бу Старо-Юртовски совхоза халкъа контролераша. Ялаташ чу дика эций, дІаозий, учет нийса лелайой хьожаш я цу совхозе вІашагІъелла 10 пост. Масала, 135 гектар долча цхьан кхай тІа халкъа контролераша нн. А. М. Дудинаси, С. А. Кубахановеи гучадаьккхар комбайнераша нн. П. Бакашева, Б. Умаева, М. Гапурова касарах улла ялат хьалъацача хана из дукха уллийташ хилар. Халкъа контролераша даьча хьехарах цар сихха оарцагІа а баьнна де дезар дир, мукх дикагІа а бовргбоацаш а чуэца баьлар уж. Контролерий материалех приказ техар директе. Ялат чуийча даьнначул тІехьагІа дадийса касараши канаши хьагулдара йолхьингаш дахийтар, хІаьта мишта болх во баьраштa бехк бир. Цу тайппара халкъа контролераша новкъостал дир итташ центнераш ялат ца дойташ кІалхьардахара.

Халкъа контролерий болх дика вІаштІехьбаьккхаб № 1 йолча шурий совхозе а (группа председатель нов. В. А. Васильев). Цу совхозе ханна вІашагІъеллай 7 пост: хьатта, комбайнай группе, автомашиний водителашта юкъе. Хьинаре болх бу нов. Н. Гашеный керте латтача посто. Из массаза а хьеж автотранспорто болх мишта бу. ДІаозача хана ялат доалаш автомашинаша, шоай маршрутех дел уж ерригаш а.

Халкъа контролераша дІахо а тІахьожам лоаттабергба ялат чуэцача.

Ф. ВАСИЛЬКОВ,
Грозненски района халкъа тІахьожама комитета председатель.

ПЯТИЛЕТКО БІУБЕННА БОАХА ГІА

1967 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА АХ ШЕРА РЕСПУБЛИКА ХАЛКЪА БОАХАМ ДЕГІААХАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ИТОГИЙ ХЬАКЪЕХЬАРА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР-а СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ ХОАМ

КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъ а еш, Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара баха боаггІача тайпара накъабахар духьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь, юбилейни шера хьалхарча ах шера республика экономикеи культурей дегІакхувлача керда толамаш даьхад Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхоша.

Юбилейни шера хьалхарча ах шера экономика дегІаахари къахьегамхой хьал-торо лакхъяларей хьахьокх укх даннеша:

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Валови продукци арахецара хьалхарча ах шера план 102.5 процент кхоачашъяьй. Промышленни продукце боарам 1966 шера хьалхарча ах шераца нийсбича 12.7 процент совгІа лакхбеннаб 1967 шера планах 9.5 процент мара лакхбала ца безача. Долче, промышленни производство юбилейни шера заданех лаьрхІачул сихагІча темпашца дегІаух.

Промышленноста цхьадолча доакъой продукци 1966 шера хьалхарча ах шераца нийсдича укх боараме дуккагІа хиннай:

мехкдаьтта доаха промышленность	24 процент
газови промышленность	8 процент
мехкдаьтта чакхдоаха промышленность	10 процент
химически промышленность	6 процент
машинаш ерен металлах оатхалаш ярен	17 процент
гІишлой материалий промышленность	14 процент
яйга промышленность	18 процент
кхачан промышленность	19 процент

1967 шера хьалхарча ах шера валови продукци хьаяра план укх тайпара кхоачашъяьй предприятеша:

	1966 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент	1967 шера хьалхара ах шу 1966 шера хьалхарча ах шераца проценташца нийс.
«Грознефтехимзаводы» яха объединени	101	109
Грозненски химически комбинат	103	106
Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод	100.4	106
КПСС XXIII-ча съезда цІерагІ йола крекинг-завод	104	107
Нефтемаслозавод	104	145
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод	99.0	99.7
Производственно-товарни контора	100.0	111
Производственно-энергетически контора	104	104
«Нефтезапчасть» яха завод	106	125
Автогенно-карбидни завод	106	99.1
Транспортни машиностроене завод	94	106
«Пищемаш» завод	101	141
«Электроинструмент» завод	103	136
Грозненски ремонтно-механически завод	104	109
Районни энергетически управлени — «Грозэнерго»	102	102
Ацетонови завод	102	104
Мебельни хьу чакхйоаха «Терек» яха фирма	93	92
Швейни производствай объединени	105	119
Слюдяной фабрика	106	119
ГІишлой материалий промышленноста управлени	105	114
Нохч-ГІалгІай дулха комбинат	101	119
Грозненски консервни завод	102	116
Ассински консервни завод	100.3	145
Грозненски даьтта доаха завод № 15	102	106
Республика кхачан промышленноста министерство	104	108
Бахача наха бытовой гІулакхаш дара министерство	107	109
Моттигерча промышленноста министерство	105	105
Йоагоча хІамай промышленноста управлени	102	—

Планироване экономически стимулироване кердача система тІа яьккхай 10 предприяти. Продукцеи реализаци яра боарамга диллача цу предприятей болх хьахьокх укх даннеша:

	1966 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент	1967 шера хьалхара ах шу 1966 шера хьалхарча ах шераца проценташтца нийсдича
Ерригга а	102	126
«Грознефта» объединени	102	130
«Старогрознефта» НПУ	101	174
«Малгобекнефта» НПУ	101	115
«Сунжанефта» НПУ	102	118
«Горскнефта» НПУ	102	110
«Октябрьнефта» НПУ	104	120
Мехкдаьттагазови управлени	118	119
«Красный молот» завод	103	108
«Электроприбор» завод	105	188
ЧхьагІарий-коньякий комбинат	100.4	115
Кога гІирсий фабрика	112	102

БІарчча хьанйнача ерригача республике валови продукци хьаяра план тІехкхоачашъяьяле а, дукхача предприятешка бизза пайда ца эцаш йисай производственни мощносташи резерваши. Валови продукци арахецара хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц 952 эзар сома маьха продукци хьа ца луш йисача 13 предприяте.

Валови продукце план кхоачашъяьяле а, ассортимента планах лоархІаьяц: «Грознефтехимремстрой» треста ремонтно-механически завод, электромеханически завод, «Пищемаш» завод, № 1 йола гІишлой материалий комбинат, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей завод, дулха комбинат, Ассински консервни завод, макаронни фабрика, литейно-механически завод, Нохч-ГІалгІай химзавод, столярни изделей завод, Сунженски кирпичий завод, автогаражни оборудоване завод.

Хьалхарча ах шера кооперированни поставкай план кхоачашъяьй: болата литьена — 142 процент, тайп-тайпара бесаш долча литьена—150 процент, поковкашта — 164 процент, штамповкашта — 111 процент, болата литьена план кхоачашъяьяц.

Промышленни продукце керттера тайпаш хьадар укх даннешца белгалдоал:

	1967 шера хьалхарча ах шера хьаяь продукци	1967 шера хьалхара ах шу 1966 шера хьалхарча ах шераца проценташтца нийсдича
Мехкдаьтта — эзар тонн	6468	125
Газ — млн. куб. мет.	1050	126
Электроэнерги — млн. квт.сахь.	1367	99.8

Теплоэнерги—млн. г/ка лор.	3.8	105
Болат — эзар тонн.	13.5	98
Мехкдаьтта аппаратура —тонн.	8840	104
Насосаш — дагарйича	492	107
Хица тІоа бухьбу агрегаташ — дагарйича	33	103
Скважинаш караерзаяра цемент хьоаха агрегаташ—дагарйича	238	108
Тракторни прицепаш — дагарйича	3075	112
Шуьшаш юла машинаш дагарйича	67	112
Трансформаторни подстанцеш дагарйича	415	91
Силовой шкафаш — эзарнешца дагарйича	20.6	117
Металлически пхьегІаш — тонн	64	125
Менгеш — эзарнешца дагардича	15	167
Шариковй авторучкаш — эзарнешца дагардича	1313	164
Етта кирпишк (колхозаша ер йоацаш) млн. дагарйича	76.4	111
Цен тІа юлла кирпишк тховна эзараш квадратни метраш лоархІаш	69	59
КІир — эзар тонн	13	100.0
Гипс (алебастар) — эзар тонн	3.9	86
ВІашагІйоахка аьшкабетона конструкцеши доакъоши—эзар кубометр	60.0	109
Цхьалха даьккха слюда тонн	82	114
ГІулакхага йоа хьу дІаозар (колхозаша кийчъю хьу йоацаш) эзар кубометр	81	109
Херх хьакха хьу (колхозаша херх хьакхар эзар кубометр йоацаш)	40	87
Фаттан хьакха фанера млн. кв. метр	4.2	105
Дахчан гамех яь плиташ эзар кубометр	7.8	93
Мебель млн. сом	3.5	103
Тийга яь хІамаш млн. сом.	2.7	121
Чухьнахьа дувхаду трикотажни барзкъаш эзарнешца дагардича	1035	112
Телата кога гІирс эзар пар	607	103
Паччахьалкхен ресурсашкара дулха бедал эзар тонн	5.3	110
Марший-докъадаьча дулхий хІамаш эзараш тоннаш	2.0	145
Паччахьалкхен ресурсашкара дулха даьтта (колхозий даьтта доацаш) — тонн	599	65
Шенача шурех яь продукци эзараш тоннаш	23.2	116
Нахча тонн	269	100.0
Кондитерски хІамаш тонн	2148	112
Маькха-булкай хІамаш эзар тонн	34.1	105
Макаронни хІамаш тонн	1989	117
Генарий даьтта (колхозаш йоацаш) эзараш тоннаш	4.5	105
Консерваш млн. усл. банка	17.0	117
Пий эзар дкл.	363	103

Производственни фондех пайда дикагІа эцар, керда техника юкъехкахьар, къахьегам Іилман лаьда тІа вІаштІехьбаккхар, болхлойн инженерно-техническиболхлойн творчески хьинар хилар бахьан долаш промышленносте къахьегама овсарле лакхъяра задани 2 процент тІехкхоачашъяьй. 1966 шера хьалхарча ах шераца нийсйича къахьегама овсарле 7.9 процент лакхъеннай.

Цхьабакъда, къахьегама овсарле лакхъяра план 22 предприяте кхоачашъяьяц, хІаьта цхьайолча предприятешка кхыметтел 1966 шера хьалхарча ах шера хинначул а кІезигъялийтай къахьегама овсарле.

Бедал, материалаш, йоаго хІамаш, электроэнерги кхом дукхагІа беш дІааьхийтара чотах а хІаьта иштта дуккха организационно-технически мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш а товарни продукци хьаерга дІабеда мах лохбара план тІехкхоачашъяьй. 1967 шера пхе бетта продукци хьаярга дІабода мах лохбарех 3.5 миллион сом кхоадаьд. Товарни продукце цхьан сомага дІалахар 4.9 кепиг хилар, планах дахийта дезар 75.9 кепиг хиннача метте.

Продукци яккхарга дІабода мах дикка лохбаьб: «Грознефта» объединене предприятешка, КПСС XXIII-ча съезда цІерагІча крекинг-заводе, нефтемаслозаводе, Грозненски химически комбинате, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе, «Грозэнерго» яхача районни управлене, дуккхача кхыча предприятешка.

Цунца цхьана, продукци яккхарга дІабода мах лакхбалийтаб: Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводо, производственно-товарни конторо, мебельни хьу чакхйоахача «Терек» яхача фирмо, № 15 йолча даьтта доахача заводо, Наьсарерча маькха заводо. Цхьайолча предприятеша хьалхагІа а санна рентабельно боацаш бу болх.

Керда техника юкъехкахьара болх баьб дІахо а промышленни предприятешей Іилма-тохкама институташей. Машиний механизмай кердача тайпай образецаш хиннай кийчъеш.

«Красный молот» яхача заводе хьаяьй ЗЦА—400А яхача модернизированни цементировочни агрегата образецаш.

Мехкдаьтта промышленноста предприятешка юкъехкийлад турбашка гІолла тІоанашта тохкам беш йоаха скважинаш мишта хул хьожилга, алмазни, цхьаьшарошечни, гидромониторни осташца бурув детташ мехкдаьтта скважинаш йоахилга, лоалаянь вІашагІхетта турбаш чуувттаярца скважинаш къувлилга. ОагІоца гІолла хий чуухийтача осташца бурув детташ а яьхай скважинаш.

Машинашъеча предприятешка дуккагІа юкъехкихьэй синтетически алмазех яь инструменташи материалаши. «Электроприбор» яхача заводе юкъехкийлай пластмассах яь машиний оатхалаши прибораши.

Технически прогресс еча хьинаре дакъа лоац изобретателашеи рационализаторашеи. Хьалхагіе а даьча лоархІамех, республикерча 5.6 эзар рационализаторагарей изобретателагарей 6 эзар изобретенни рационализаторски предложени кхаьчай, пхи эзар гаргга предложени производствана юкъейихьай.

ЮРТА БОАХАМ

Юрта боахама продукташ дуккагІа яхарай паччахьалкхен закупкай планаш ханал хьалха кхоачашъярай доккхий социалистически декхараш Ііанйцад республика юртбоахама къахьегамхошъ 1967-ча юбилейни шера.

1967 шера хьалхарча ах шера кхашкарчей фермашкарчей къахьегамхой низаш тІадерзадаьдар тІанйца доккхий декхараш кхоачашдара, юрта боахама производство дІахо а лакхъяра, колхозийи совхозийи экономика чІоагІъяра.

Хаоттама хьалаш аьттув боацаш хиннадолашехьа а, БІаьстен юкъе республика кхашка деш дола балхаши БІаьстан юкъе культураш дІаювлгеи лоацача ханашка а лакхача агротехнически боараме а чакхдаьхад.

БІаьстан юхе культураш дІаера план тІехкхоачашъяьй.

Колхозийи совхозийи кхашкарча къахьегамхоша белгалара болх баьб дІадувча латтай структура тоаяра, лаьтта леладара культура лакхъяра лаьттаех пайда дикагІа эцара.

1967 шера хьувкъама лаьрхІа ерригача республике юртбоахама культура дІайийна лаьтташ укх боараме да:

	(эзараш гектараш)
Дерригга дІадийна лаьтта	459.1
ялаташ	238.2
царех гурахьа дув кІа	124.3
гурахьа був мукх	43.4
хьажкІаш	39.4
дуга	4.0
ялата-бобови культураш	12.0
Технически культураш	39.8
царех фабрични шекара свекла	10.5
генараш	27.0
Баьцадаарий-бахчевой культураши коартолаши	16.7
царех баьцадаараш	7.8
коартолаш	4.5
Доакъарий культураш	164.7
царех мошача доакъарийна лаьрхІа хьажкІаш	56.7
цхьан шера баьцаш	77.8
дуккхача шерий баьцаш	25.9

1967 шера хьувкъама лаьрхІа хий дехкача лаьтташка дІайийнай 70.6 эзар гектар, царех 40.8 эзар гектар, ялата культураштa 1966 шераца нийсдича хий дехкача лаьтташ тІа дІайийна культураш 4.2 эзар гектар е 6 процент дуккагІа хиннай. Хий дехкача лаьтташка дІайийнай ерригача фабричны шекара свеклах 33 процент, баьцадаарех 91 процент, ялатийна лаьрхІача хьажкІех 24 процент, гурахьа дувча кІих 17 процент.

1967 шера хьалхарча ах шера колхозашей совхозашей кхашка дІайихьай 199.6 эзар тонн органически удобренеш, кхашка тейсай 30 эзар тонн минеральни удобренеш е 1966 шера хьалхарча 6 бетта чул 50 процент дуккагІа. 122 эзар гектара тІа гурахьа дІадийнача ялатешта минеральни удобренешца подкормка яьй, из 20 процент дуккагІа хул совхкарчул. 55 эзар гектар совгІача лаьтта дІайийнача культураштa гербицидашца обработка яьй.

Колхозийи совхозийи кхашка дика хьувкъяь хьалкхеяьй гурахьа дувча ялатий культураш, шеррача фронтах лел ялат чуэцилгеи паччахьалкхенна из дІателалгеи. 10-ча июле кхаччалца ялата культурех 44 процент хьекхай (борц, дуга, хьажкІаш, йоацаш), хІаьта царех 80 процент аьдай. Цу лаьттаи хІара гектара тІара гулдаьд 19.2 центнер ялат.

Ялаташ чуэцара нийсса юкъарча хьайбашта доакъараш кийчдеш а пожнивной культураш дІаюваш а я колхозаши совхозаши. 1967 шера хьалхарча ах шера республика хьайбаш лелалераша вІаштІехьлаьккхад дулх, шура, фуаш, тха дуккагІа доаккхилга а паччахьалкхеига дохкилга а.

Колхозашкеи совхозашкеи хьайбай продукташ дуккагІа яьхай укх боараме:

Дулх (доаде дІачутела доахани коа тІара оалхазараши)

	1967 шера хьалхарча ах шера яьхай—эзараш тоннаш	1966 шера хьалхарча ах шераца проценташтца нийсйича
дийна долаш эзача	10.4	108
Шура	42.4	101.4
Фуаш (миллионашца дагардича)	23.7	105
Тха	2.2	107

Юбилейни 1967 шера дІабахача хьалхарча 6 бетта республика колхозашей совхозашей юкъера лаьрхІача хІара кхоабача Іаттагара 954 килограмм шура яьккхай. ХІара яккхача котама тІехьара 77 фуь гулдаьд, шу долалча хана хиннача хІара устагІаппа тІера 3.9 килограмм тха даьккхад. ДукхагІа хиннад продукт луча хьайбай цхьан керта лоархІаш даьккха дулх а.

1967 шера хьалхарча ах шера деттача доахача продуктивность дуккагІа лакхъяьй укх совхозий хьайбаш лелалераша: Терски — 1452 килограмм шурийна кхоабача хІара Іатта лоархІаш, № 1 йолча шурий совхозе—1229. Ассински 1379, Грозненски сомий-баьцадаарий совхозе — 1383, Шелковской района колхозашка: «Красный пахарь» яхача — 1519 килограмм, Ленина цІерагІча — 1308 килограмм.

Укх шера 6 бетта хІара яххача котама тІехьара 96 фуь гулдаьд оалхазараш лелалеча Ермоловски совхозе. Грозненски шурий совхозе — 101, Шелковской района Ленина цІерагІча колхозе — 97 фуь.

Племенной жа лелалеча Шелковской совхозе хІара устагІанна тІера 6.2 килограмм исхали ду тха даьккхад. Наурски района Красное знамя яхача колхозе 4.9 килограмм, Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозе 5.0 килограмм.

Укх шера цхьоалагІча июле колхозашкеи совхозашкеи хинна продукт луш дола доахани коа тІара оалхазараши еррал дар:

	Эзар корта	1966 шера 1 июляца проценташтца нийсдича
Доахан	147	100.7
цу дакъе детта доахан	49	101
Хьакхарч	104	89
Жан гаьзарийн	710	103
Массе тайпа коа тІара оалхазараш	1188	104

1967 шера хьалхарча ах шера хьайбай продукташ эцара паччахьалкхен план укх боараме кхоачашъяьй:

	Хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент	1967 шера хьалхара ах шу 1966 шера хьалхарча ах шераца проценташтца нийсдича
Доахани коа тІара оалхазараши	112	109
Шура	103	100.2
Фуаш	111	113
Тха	117	104

Хьалхарча ах шера планал тІех паччахьалкхенга дехкад 1.3 эзар тонн дулх, 1.1 тонн шура, 418 тонн тха, 2.9 миллион фуь.

Цунца цхьана, колхозийи совхозийи хьайбай боахам дегІаахара юкъе кхоачамбоацараш а да. Тоъал дукхача колхозашей совхозашей кхоачашъяьяц паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара ах шера план. Дуккхача боахамашка хІанз а лоха я хьайбай продуктивность, дукха хьайбаш дойт, се хьайбаш дукха Іаьхар дус.

Укх шера хьалхарча ах шера юртбоахама производства рентабельность лакхъеннай колхозашкей, совхозашкей, тоаденнад цар финансови хьал. Республика ерригга колхозаш колхозхой къахьегамах гешшаме гарантированни мах тела йолаеннай, лакхъденнад колхозхой къахьегама хьинари цар къахьегама овсарлев.

ТРАНСПОРТ

Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене гІолла халкъа боахама мухьаш дІаккахьийтара хьалхарча ах шера план 102.2 процент кхоачашъяьй, цу дакъе мехкдаьтта продукташ чуеттара — 104.8 процент. Мухьаш дІа-юха кхьхьара план 111.3 процент кхоачашъяьй, соахка цу ханаца нийсбича мухьаш дІа-юха кхахьара балхаш 116.4 процент лакхбеннаб.

Деза мухьаш тІадола поездаш дІаккхувлача машинисташа хьалхарча ах шера дІайигай 7128 еза мухь тІабола поезд, царца 2453 эзар тонн сов мухь а хьош.

Пассажираш дІа-юха кхувла план 100.4 процент кхоачашъяьй.

Вагона белха овсарле денней-бийсаннеи юкъера лаьрхІача 103.1 процент кхоачашъяьй.

КАПИТАЛЬНИ ГІИШЛОШ ХЬАЛЪЯР

Юбилейни шера хьалхарча ах шера дІахо хьалъеш а реконструкци еш а хиннай Грозненски химически комбинатера, нефтемаслозаводера «Электроинструмент» заводера лоархІаме йолпромышленни производственни мощносташ, хІаьта хьалъяьй керда объекташ — цементни завод, Вознесенски газобензинни завод, трикотажни фабрика, дуккха кхыяраш.

Республика халкъа боахама керттера фондаш хьалхарча ах шера 30.8 эзар совгІа сома маьха дуккагІа хиннай.

Цунца цхьана, производственни мощносташи керттера фондаши болх бе йолаялийтара хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц. Эксплуатаце дІа ца луш йисай нефтемаслозаводера коа гІара йолца производственни канализаци, Озек-Суат—МалгІабике йола магистральни мехкдаьтта провод.

Паччахьалкхен плана ахчан чотах республике эксплуатаце дІаденнад еррига а дІалаьрхІача 21.9 эзар квадратни метр чуІе моттиг йола цІенош.

Цхьабакъда, нах чубаха цІенош эксплуатаце дІадалара ах шера план кхоачаш ца еш йисай, Республика къахьегамхошка дІа ца кхоачаш дисад еррига а лаьрхІача 14.7 эзар квадратни метр чуІе моттиг хиллал дола цІенош.

Геттара мелача темпашца хьаллу чуІе цІенош подрядни организацеша. ЧуІе цІенош хьалдаьдахара хьалхарча ах шера план керттерча подрядни организацеша укх боараме кхоачашъяьй:

	проценташца
Ерригача подрядни организацеша	47
«Чечингсельстроя» тресте	50
«Грозхимнефтестроя» тресте	56
«Грозпромстроя» тресте	40
«Грознефтехимремстроя» тресте	—

1967 шера хьалхарча ах шера эксплуатаце дІаеннай деша даха ха йоацача 50 бера моттиг йола учреждениеш, 120 моттиг йола Гудермесера больница, 964 моттиг йола общеобразовательни цхьа школа.

Паччахьалкхен планах хьалхарча ах шера республика халкъа боахамга дІаяхийта капитальни вложенеш 66.4 миллион сом хилар. Цхьабакъда, капитальни вложенешта хьожадаьча ахчаех бизза пайда ца а эцаш, ах шера план 82 процент мара кхоачаш ца еш йисай.

1967 шера хьалхарча ах шера подрядни организацей шоай низашца гІишлой - монтажни балхий программа мел кхоачашъяьй хьахьокх укх даннеша:

	Ах шера план кхоачашъяра процент.
Еррига а лаьрхІача республика организацешка гІолла	98
«Чечингсельстроя» тресте	83
«Грозхимнефтестроя» тресте	99
«Грозпромстроя» тресте	86
«Грознефтехимремстроя» тресте	132

1967 шера гІирсаш хьалдеча дІахо а кхоачамбоацараш долаш моттиг хиннай, дуккхача объекташтей гІишлоштей дІа-юха а йийкъа лоаттаю материальнии къахьегамеи ресурсаш, хьалъеш латта объекташ кхоачамхиллали шоай ханнахьеи Іалашъяц материалашца, оборудованеца балха низаца.

КЪАХЬЕГАМХОЙ МАТЕРИАЛЬНИ ХЬАЛ-ТОРОИ КУЛЬТУРНИ БОАРАМИ ЛАКХБАР

Бахача наьха материальни хьал-торои культурни боарами дІахо лакхлуш хьанхаб юбилейни шера хьалхарча ах шера.

Халкъа боахаме балха бола нахи гІулаххера нахи 1967 шера хьалхарча ах шера, дІадахача шера цу ханаца нийсдича, 2.5 процент дуккагІа хиннаб, лакхденнад болхлой юкъера алапи, даим лакхлуш хьайоагІа колхозхой доходаш. Бахача наьха ахчан доходаш 1966 шера хьалхарча квартале чул 11 процент дуккагІа хиннай юбилейни шера хьалхарча квартІале. Хьалхарча ах шера бахача наха дІадехка ахчаш 8 миллион сом дуккагІа хиннад.

Правительства яьча решенешка хьежжа укх шера август бетта деиз салоІаш шин ди а долаш 5 дийнахьа болх беча кІирага йоал Нохч-ГІалгІай АССР-а предприятеш, организацеш, учреждениеш.

Общественни кхача а тІехьа паччахьалкхени кооперативнии торговле розничин товарооборот 1967 шера хьалхарча ах шера 155,5 миллион сом е вІаший нисдеча маьхашца лаьрхІача 1966 шера цу ханарчул 9 процент дуккагІа хиннай. Цул совгІа, моттигерча рынкашка эттача маьхех 18 миллион сома маьха юрта боахама продукташ ехкай потребительски кооперацe организацеша.

Розничин торговле сета товарооборот, общественни кхача кийчбеча предприятешка оборот а чулоацаш, 1967 шера хьалхарча ах шера 103 процент кхоачашъяьй, цу дакъе розничин торговле предприятеша — 103 процент, общественни кхача кийчбеча предприятеша — 101 процент. Оттадьча планал совгІа укх шера 6 бетта 3843 эзар сома маьха промышленни продовольственни товараш дехкад бахача нахага.

Общественни кхача кийчбеча предприятей сета товарооборот а юкъе лоацаш, розничин торговля сета товарооборота план цхьаццайолча мах беча организацеша мел кхоачашъяьй хьахьокх укх даннеша:

	1967 шера хьалхарча ах шера розничин товарооборота боарам—эзараш сомаш	Хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент
Моттигера торгаш	66776	103
Грозненски горпищеторг	15558	102
Грозненски горпромторг	18248	102
Грозненски гастрономторг	8161	104
Универмаг	10773	105
Гудермесски смешторг	3202	101
Грозненски горплодоовощторг	1939	105
Столовейи ресторанеи треста	5081	103
Грознефта объединене УРС	27847	104
Къилбаседа - Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене ОРС	5346	101
Аптекоуправлени	1199	109
Союзпечать	1485	98
Книготорг	828	96
Респотребсоюз	46357	103

Товарооборот лакхъенна йоллашехьа а, бахача наха дІа маехха тийга хІамаш, телата кога гІирс, трикотажни хІамай цхьаццадола тайпаш, холодильникаш хилийтац царна.

Чакхдаьнача 1966—1967 дешара шера республика городашкеи юрташкеи дийнахьа болх беш 464 общеобразовательни школа яр 233 эзар гаргга волча дешархочо дешаш. Цул совгІа, болх бечеи юртарчей кагирхой 89 школе дешаш хиннав 16,3 эзар къона боахло.гІулаххера саг, колхозхо.

Республикерча ерригача общеобразовательни школашка бархІшера классаш яьхачул тІехьагІа арахийнна 20 эзар совгІа саг, 10 эзар совгІача саго юкъера общеобразовательни школа йистеьккхай.

45 городскойи юртарчей школашка-интернаташка дешаш а паччахьалкхен чотах бизза Іалашбеш а д аь эзар саг хІана вац аьнна дола бераш.

Кердача дешара шера хьелларгья общеобразовательни 7 керда школа, юххьанцарча кхаь школах бархІшерара школаш ергья, хІаьта бархІшерарча 14 школах — юкъера школаш.

Кийчони хьалхарчей классашка деша дІачуэцаргда городашкеи юрташкеи бахача наьха 28 эзар бер, хІаьта дийнахьа дешача общеобразовательни школашкеи школашка-интернаташкеи дешаш дола дерригга бераш 240 эзар совгІа хургда, заочни школаш а болх бечеи юртарчей кагирхой школаш а ца лоархІаш.

Общеобразовательни школашка хьехаш 11 эзар совгІа хьехархо ва.

Лакхерча дешара шин заведенеи юкъерча специальни дешара 13 заведенеи дешаш ба 26 эзар саг хІана вац аьнна бола кагийнахи мехкарийи. Укх шера цар арахецарг ва лакхерча квалификаце дипломированни 1480 специалисти юкъерча квалификаце 2920 специалисти. Халкъа боахамга соахкарчул 800 саг дуккагІа къона специалисташ кхоачаргба. Республика институташа, техникумаша, училищаша арахийцачарна юкъе — инженерашмехкдаьттахой, инженераш-гІишлошъераш, экономисташ, педагогаш, агрономаш, зоотехникаш, механизатораш, медикаш, культурно-просветительни учреждений болхлой.

Кердача дешара шера дикка дуккагІа дІачуэцаргболаш ба кагирхой институташкеи юкъерча специальни дешара заведенешкеи.

ХІанз республике бахача нахах хІара 10 эзар сага лоархІаш 125 студент кхоач уж дуккха а дуккагІа ба массехк чІоагІа дегІабенача дунен мехкашка кхоачачул.

Республика институташкеи Іилма-тохкама учрежденешкеи болх бе ух хІара шера керда Іилма кадраш. Шин вузеи 14 Іилма-тохкама учрежденеи болх беш ер шу дулалуча юкъе 1469 Іилман болхло вар, царех 9 Іилмай доктори 221 кандидати, Іилмай кандидаташта юкъе 35 кхалсаг я.

Даим шерлуш хьайоагІа культурни-просветительни учреждений сеть, тоалу городашкеи юрташкеи бахача наьха культурно-бытовой гІулакхаш. Къахьегамхой гІулакха йилла болх беш я 347 массови библиотека, 500 совгІа школьни, технически, специальни библиотекаш. Алхха массови библиотекашка книжкаш дешаш ва 25 эзар саг, вешта аьлча республике бахача нахах хІара виълагІвар хІана вац аьнна вола саг массови библиотекашка книжкаех пайда эцаш ва.

ЧІоагІа уйла тІайохийт юрташка бахача наха деча культурни гІулакхашта. Юрташка я 260 массови 318 школьни библиотека, цар чура книжкай фонд 2 миллион книжка совгІа я. Юрташка бахача наха гІулакх деш культура 29 цІа да, юрташкара 263 клуб я. Клубашкеи кинотеатрашкеи болх беш 201 киноустановка я цкъа хьожаш 41 эзар совгча сага кинога хьажа йиш а йолаш. Лоамашка даже доахан дигача болхлошта, колхозийи совхозийи кхашкарча станашка, бригадашка а фермашка а гІулакх деш дІа-юха лела 27 автоклуб я.

Юбилейни шера дІахора гІулакхаш чакхдоахаргдолаш да унахцІено лораелга дегІакхувларан бахача наха ду медицински гІулакхаш тоадарах. Республикерча дарбан профилактически учрежденешта юкъе я 7,9 эзар менги чулатта 72 больницеи деспансери, 141 унахцІенон пункт, 275 фельдшерски пункт, пхоарачеи бераш дечеи кхалнаха лаьрхІа дарбани акушерскии менгеш 867-нега кхоачаш дуккагІа хиннад.

Деша даха ха йоацача берий гІулакх дара 20 эзар бера хІана яц аьнна моттиг чуйолаш 280 берий беш а яслеш а я.

Тайп-тайпара специальносташ йолаш 1740 лори юкъера медицински образовани йолаш 5524 болхлой ва республика дарбан-профилактически учрежденешка болх беш. Республике бахача нахах 10 эзар сага кхоач 17 эзар лори 54 юкъерча медперсоналах вола болхлой, уж массехказза дуккагІа ба дунен тІарча цхьадолча чІоагІа дегІадаьхача мехкашкарчул.

Республике болх беш я 10 санатори, салоІа цІа, профилактори, хІаьта укх дІадахача ах шера цар гІулакх даь чакхваьккхав городашкеи юрташкеи бахача нахах 6 эзар совгІа саг. Бокхийча нахаи инвалидаштеи лаьрхІача цІеношка паччахьалкхен чотах бизза Іалашвеш ва республикера 550 саг. 100 эзар хІана вац аьнна саг ва социальни Іалашон органашка паччахьалкхен пенсеш нийдеш.

Хьалхарча ах шера план кхоачашъяра итогаша гешад ду республикера къахьегамхой вай халкъа исторе чухь башха-дикача денна — Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара чІоагІа дегаш ура а этта накъабаха кийчлуш хилара.

Нохч-ГІалгІай АССР Статистически Управлени

Доазол дехьара

МАШАР БЕЗАЧА НИЗИЙ ВЬЕТНАМАХ ЙОЛЧА ДЕРРИГДУНЕН КОНФЕРЕНЦЕ ДАКЪА ЛАЬЦАРИЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Машар лорабара Советски комитете 12-ча июле пресс - конференци хилар Стокгольме чаккхьяьнкача, Вьетнамах йолча машар безача низий Дерригдунен конференце дакъа лаьцача делегацей.

Машар лорабара Советски Комитета бехктокхамерча секретара М. И. Котова советски кхыча мехкийн журналисташта дIабовзийтар ДРВ машар лорабара Комитета член, парламента депутат Нгуен Минь Ви керте латтача Вьетнама Демократически Республика делегаце членаш, Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман фронта председатель Динь Ба Тхи, Iарбий, латиноамерахнски, африхански мехкаша, Англе, Мадагаскара, Цейлона, Инде, кхычар бахкийта викалаш.

Нгуен Минь Ви лакха мах бир Дерригдунен конференце гIулакхий. Ший мехка халкъо американски агрессораштен цар союзникаштен дуxьала турпалера къовсам мишта доаттабу а дийна, цо белгалдаьккхар. тайп - тайпарча континенташкарча машар безача низаша вьетнамски халкъа доккха новкъостал деш хилар. Оратoро къаьстта белгалдаьккхар советски наха вежарашха деш дола новкъостал.

Пресс - конференце къамаьлаш дир боккхийча общественни деятелаша. Мухаммед Эль-Кавзжа (ОАР), Гордон Шаффера (Великобритани), Альфреда Варела (Аргентина), Джозеф Курписа (Нигери).

Къамаьлаш дийраша белгалдаьккхар, Стокгольме чаккхьяьна Дерригдунен конференци Вьетнамера американски агресси сов чехка соцаяра тIехьа латта низаш вIашагIтохарга бодача новкъара керда этап а хилна дIаьтта хилар. Берригача ораторша йоахар, Вьетнамски проблема къаьстле йиш я кхаь пункта ларда тIа: «Цкъа - дале — США авиаце Вьетнама Демократически Республикана чуьтта бомбаши цунга дуxьалара тIема кхы тайпа акташи кхы къамаьл а доацаш соцаяр; шозлагIа-дале Вьетнама Къулбехьара американски агресси» соцаяр. США-и цар союзникийн бIунаш кхы къамаьл а доацаш, цигара цIендаь, геттара Iаралахар, серига тIема базаш цигара дIадаьхар; кхоалгIа - дале — ший чухьара гIулакхаш кхычарех тийша ца хилара, демократе- машара, нейтралитета ларда тIа шийга къесталайта вьетнамски халкъа торо ялар. Ишттa я Женевски соглашеней принципаша Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара къаман фронта программен.

(ТАСС).

ООН-а ГЕНЕРАЛЬНИ АССАМБЛЕЯ ЗАСЕДАНИ

НЬЮ-ИОРК. 13 июль. (ТАСС спец. корр). Селхан, цхьан кIирагIа юкъагIбаьнна хинна ший болх юха дIаболабир Iарбий пачхаьалкхенашта дуxьаларча Израила агрессе хьакъехьара дош дувцара Советски правительства инициативах гулъяьча ООН-а Генеральни Ассамблея чрезвычайни специальни сессе.

Ассамблея селхан ший керттера уйла тIаерзайир 4-ча июле Ассамблея тIаийца, Иерусалима хьакъехьара резолюци Израила кхоачашъе ца тигара.

Пакистана викала Ага Шахи хьакхайкадир, Генеральни Ассамблея резолюцена Израила деннача негативни жопо чIоагIа эгIазло гIоттае тарлуш хилар. Дуккха а дукхагIа йолча голосаша тIаийца Генеральни Ассамблея резолюци кхоачашъе туташ яц Израиль. Къьнарча колонизаторашa санна. йоахар дIахо Шахи, дикача хIамашца нийсъю Израила ший агресси, дIалийнача территореш тIа «цивилизаце сом» бенаб ше а яхаш.

Ювцийта керда резолюци дIачуелар Пакистана викала. Цу тIа дувц 4-ча июлера Генеральни Ассамблея резолюци Израила кхоачаш ца яр чIоагIа халахеташи сатем бовбеши хилар. Резолюце проекта тIа бакъбу хIанзалца чакх мел даьха гIулакхаш юхадахара Иерусалима статус хувца тарлуш дола цхьаккха тайпа гIулакхаш кхы дIахо ца леладаран тIахьехаш Ассамблея Израилага бaь тIахьехам. Резолюце проекто ООН-а Генеральни секретара тIадулл шоаш тIаийна решенеш мишта кхоачашъю хойташ Кхерамзлен Советагеи Генеральни Ассамблеяги хоам беш хулга. Кхерамзлен Совета могаду из резолюци кхоачашъелга Iалашдара хилаиза даргдоаца гIулакхаш чакхдахар.

Иордане кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Туркана хьаккхайкадир, Иерусалимера израильски политика — из город дIалацар хинна ца Iеш, террор а, цIенош доxхар а, банкаш дIалувцара, зданеш хIалакьяр а да аьна, Израила духьале ю Иерусалиме санна, иштта Иордан яхача хин малхбузехьарча кхыча районашка а Iарбий беженцаш юха чубахара.

Иордане викало ООН-а Генеральни секретаратара хьалийхар дIалаьцача территоре тIарча хьалах лаьца ООН-а решенега хьежжа цо доклад хьачулуга. Цо Ассамблея тIахьийхар израильски агрессор юхатохар дуxьа хоалдамболлаш дола гIулакхаш чакхдахара.

СССР викала Н. Т. Федоренкос дагадохийтар, Иерусалимерча гIулакхаша чIоагIа сатем бозбаь хилар дувцаш йола резолюци Генеральни Ассамблея къоабальяь хилар.

Цу резолюцена израильски правительства денна жоп вIашагIкхийттача Къамий Организацена, берригача цуй членашта, ООН-а Устава лардерча принципашта, массане а къоабаллаь тIаийцача дунеи халкъашта юкъерча бокъон боврамашта эхь ца хеташи провокационни курал елга хилар мара кхыча тайпара лархIа йиш йолаш дац.

Иерусалимах дола дош аьлар Н. Т. Федоренкос, Гаргарча Малхбоаленерча халкъий бокъонашцеи хьашташцеи ювзаенна Iеш йоацача проблемаех дIахоадае е дIакъоастае йиш йолаш яц. Советски делегаце Ассамблея уйла хьалхагIа а тIаерзаьяр, территореш дIалувцар, нагахьa санна цхьайолча пачхьалкхений оагIонгахьа ва из нийса лаьрхIача, цунах керда, кхы а доккхагIа хила а мегаш, довнаш гIаттара дола бахьан хургхилара а хIаьта Гаргарча Малхбоаленерча машаргеи кхерамзленгеи даха дог ца хилара а.

Укх деношка Иерусалиме латтача гIулакххаша кердача низаца оттаду Генеральни Ассамблеяна хьалхашка керттерен эггара саготагIен дола дош—израильски оккупантий бIунаш цар дIалийцача ОАР, Сире, Иордане территореш тIара сов чехка арадахара хьакъехьа.

Советски Союзо дIахайтад, аьлар Н. Т. Федоренкос, нагахьa санна Кхерамзлен Совета решенеш Израила дIахо а телхайойя, нагахьa санна цо дIахо а экспансе политика лейлайойя, цу мехка, агрессор из хиларах тарра, ООН-а Уставага хьежжа, санкцеш тIаяхьанза ярг ца хилар. ХIаьта Советски Союзах лаьца аьлча, Кхерамзлен Совето яьча йоагIаш йолча решенега хьежжа уж санкцеш чакхйоахача дакъа лаца кийча я из, аьлар СССР викала.

Заседани йистейоаллаш дIаьхдаь къамаьл дир Израила кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Эбана. Цо дувцар Израила лорадеш долча «лакхарча духовни хьаштех», цо кхыметтел йоахар Ассамблея тIад яха ева Иерусалим «вIашагIтохарахи» «духовно кердаяккхарахи».

Цу гIожача, моттийта даьча къамаьло цIаькха а бакълир израильски бIунаша дIалаьцача Иерусалима нордански дaькъя аннекси яра тIадеразадаь гIулакхаш юхадахара Израиль тIахьийха йолча Генеральни Ассамблея решене хам бе израильски экстремисташ дага а ца хилар.

Генеральни Ассамблея вож заседани 18-ча июле е лаьрхIад.

Л. ВЕЛИЧАНСКИЙ. Г. ШИШКИН, И. АБЛАМОВ.

ОКИНАВЕ ТIЕМА ГIИРСАШ ХЬАЛДАР

ТОКИО. 13 июль. (ТАСС). Окинаве шерра балхаш дIадоладаьа США-с керда тIема базаш гIирсаш хьалдаран къаьнарчарна реконструкци яран. Сихача темпашца лел балхаш, хоам бу Киодо Цусин яхача агентства. ТIема кемашта керда причалаш хьалъеши гIайрен малхбалехьарча хи йистерчарна реконструкци ешн латт, хьалъеш я керда казармаш, складской помещенеш, бензохранилишаш, и. кх. дI. ГIирсаш хьалдаь дaьлаца, белгалдоаккх агентства, Гуасикава яхача юрта районе, масала, хьалъоттаргья Iалаьмате йоккха тIема порт.

Шеръеш я, США ВВС-о вьетнамски тIема пайда эцаш йола Кадэна яха тIема-фегара база.

КЕРТТЕРА УЙЛА ТIАЙОХИЙТАШ

КОПЕНГАГЕН, 13 июль. (ТАСС). Дане кепайоазоно чIогIа уйла тIайохийт Будапеште хиннача вежарашха йолча партейи социалистически мехкий правительствайи кулгалхой совещанена. Дерригача центральни газеташ кепалетт совещани йистеяларах дола хоамаш. Iарбий мехкашта экономически тIемея новкъостал дара а Израила агресси бахьан долаш хинна зе дIатаккхара а дешаш цига дийца хилар белгал а доаккхаш. «Политикена» собственни корреспондента информаце тIа кепатеха я совещанех болча информационни хоама тIара цхьайола моттигаш.

ПАРИЖ, 13 июль, (ТАСС) Парижски газеташа бизза кепатох Будапеште хиннача вежарашха йолча партейи социалистически мехкий правительствайи кулгалхой совещанех бола хоам а цу тIара йоккхий моттигаш а. «Юманите» яхача газето берригa а кепатох из хоам.

ЛОНДОН, 13 июль. (ТАСС). Геттара хьалха арадаьннача «Морнинг стар», «Таймс», «Дейли телеграф», «Файнэншл таймс», «Дейли миррор» яхача газеташа кепатехаб Будапеште хиннача вежарашха йолча партейи социалистически мехкий правительствайи кулгалхой совещанех бола хоам.

МАКНАМАРА ЗАЯВЛЕНИ

ВАШИНГТОН, 13 июль, (ТАСС). Къулбехьен Вьетнаме ши ваькъах лаьцна селхан президента Джонсона доклад йир США оборона министра Макнамара.

Президентана къамаьл хинначул тIехьагIа корреспонденташка дIакхайкадир Макнамара. Къулбехьен Вьетнаме кхы тIа а бIунаш дахийта дезаргхилар.

Шоай бIунаш Вьетнаме дахийта мехкаш а цигара шоай бIунаш мел хила деза хьожаргхиларга хьежаш дэтхо, аьлар Макнамара. США-е иштта дувцаргда из дош союзникашта, цул тIехьагIа ховргда цхьа Къулбехьен Вьетнаме шоай кхы тIа а мел бIунаш дахийта дезаргда.

Къулбехьен Вьетнаме, аьлар Макнамара, хIанз 450—460 эзар американски салте ва. БIунаш 480 эзар салтечунга дIакхоачаде мукъа бенаб. 20—30 эзар американски салте вохийтаргва Къулбехьен Вьетнаме укх гаргарча 90 дийнахьа.

Iалаьмате сиха дегIайоагIа Монгольски Халкъа Республика промышленность. Толаме дегIабоагIача мехка ялатий боахама базе хьалъяьй дика болх беш йола ялат чакхдоаха комбинаташ.

Сурта тIа: Советски Союза новкъосталца хьалъяь Мурэкски мельнични комбинат.

А. Спиркина сурт. ТАСС фотохроника.

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ЯХЬ

Массаза а Грознерча локомотивни депе партийни профсоюзни организацей теркам тIалатт Сийлахь-боккхача Октябра сийна яьржачеи коммунистически къахьегама тIехьарчеи яхьа дешашта. Уж хан-ханнахьа дувцаш парткомеи профсоюза моттигерча комитетеи заседанешка, цехови партийни профсоюзни организацеша.

95 процент болча депо болхлоша тIадоагIача цIей сийна социалистически декхараш тIаийцад. хIаьта эксплуатаце цеха машинистий-инструкторий Цефелова, Крупинина, Лучной локомотивни бригадай кхаь колоннаьарча 210 саго лакхара декхараш тIаийцад юбилей тIакхоачаш «Советски Iаьдала 50 шу» яха цIи лаккха. Еррига коллектив къовсам доаттабеш я коммунистически къахьегама предприяти яха цIи яккхара. ТIаийца декхараш хоза кийча а даь гургдолча моттигашка хьалтеха да депо цехашка, бригадашка. Цар итогаш ю беттеттa, хIаьта бригадашка, сменашка, цехашка йийна яьлча месткомеи райпрофсожеи заседанешка ювц.

Лакхара производственни хьокхамаш гойтача дикагIа йолча коллективашта яла месткомой депо кулгалхошеи оттаь шинъ ахчан преми я. Уж хIара бетта социалистически яхье хьалха яьннача цехашта, бригадашта лу, царна иштта лу карара кара тела вымпел.

Масала, июнь бетта 15-ча денга Сийлахь-боккхача Октябра сийна йолча социалистически яхье лакхара производственни толамаш дахарах совгIатий книжка тIа ваьккхав производстве хьалха латта 15 саг. Царех ба тепловозий машинисташ Попов, Белоцерковский, Правилин, восстановительни поезда мастер Малахов, тепловозашта ремонт ю слесарь Квасин иштта кхыбараш. Профсоюза райкомо депо дикагIа болча болхлошта ахчан премеш тел. Юбилейни шера тIаийца декхараш дика кхоачашдарах 18 сага апрель бетта ахчан премеш еннай. Шу доладелча дена 205 сага 2058 сом преми еннай.

Приволжски наькъен Малхбузен-СибарегIен машиннаькъа Московка яха вагонни депои къахьегамхой патриотически болам чIоагIа хьаллаьцаб локомотивни депо коллективо. Из бийцаб локомотивни бригадай технически занятешка. Цига гучадаьлар планал совгIа беза мухь тIабола поездаш кхувла уж кийча болга. Цу дерригенашa дика, гIо дир депо балха дIабахача яхх бетта. Депо машиниcташа 704 тонни коача доагор кходир. Мухь тIабола поездаш лелара сухал кормал сахьата 5,3 километр лакхагIа я. Кходаьд 30 эзар сом пачхаьалкхен ахча.

Депо партийни организацей, моттигерча комитетои, боахама кулгалхошеи йоакхо ю производстве хьалха латтарашеи ерригача коллективой боккъонца унахцIена а долаш салаIара. ДIадахача а укх 1967 шера а Iаьржача форда тIа Лазаревская яхача станце районе болх беш я депо болхлошта льготни хьамх салаIа хьайийлла чаьтарий гоордок. Цига хIара шера шоай отпуск дIахьош салоIаш хул депо 200 гаргга болхлои цар дезалаши. Депо болх беш я духовой оркестр. художественни кружок тайп-тайпара спортивни секцеш (футбол, волейбол, теннис, городки).

Социалистически декхараш кхоачашдеш цхьайолча цехаша, сменаша, бригадаша, болхлоша яха а яьха лелаеш я коммунистически къахьегама сийлен цIераш. Коммунистически къахьегама ударника цIи лелаеш 330 болхло ва депо. Кхаь цехах — восстановительни, доагора аппаратура, промывка бригада — тиллай коммунистически къахьегама цех аьнка цIи. Чакхдаьхача балхаша дика гIо дир планови заданеш кхоачашъяраи машиннаькъахой денгеи Советски Iаьдала 50 шу дизара сийнеи тIаийца декхараш кхоачашдараи.

Даьхача толамех тоъам беш яц депо коллектив. цо керда кодалонаш йоах Грозне станцеи производственни конторaи коллективашца лелаеча къахьегама яхье.

М. ЗАХАРОВ.

«Серп и молот» яхача московски заводa коллективо толаме кхоачашъяьй юбилейни шера хьалхарча ах шера план.

Советскi Iаьдала 50 шу дизара баха мабоаггIара накъабаха яхье баьннача металлургаша халкъа боахама кхы тIа а бIаьш тоннаш тIехдика болати кийча прокати еннай.

Сурта тIа: цхьоалагIча мартеновски цехе. Мартеновски пишка чура арахецалехьа болатага хьожаш ба.

В. Соболева сурт. ТАСС фотохроника.

Юрта бахачарна совгIат

Дукха нах гулбаьнабар укх деношка Надтеречни района Лакхерча Науре керда культура ЦIа хьаделлача. Цу дийнахьа баьккабар уж болча Х. Нурадилова ШерагIча Нохч-ГIалгIай драматически театра артисташ а шоай спектаклаш гойта.

Хоза я кердача культура ЦIен здани. 250 моттига лаьрхIа зрительни зал, художественни самодеятельноста кружокашта даьрхIа цIа, библиотека я укхаза.

Из да юбилейни шера района юртбоахама къахьегамхошта даь доккхa совгIат.

ШОАНА, ХIАМА ХА ЛОВРАШ

ХОХА ЧIIОРЕХ ДОАЛА ДАРБА

Вай ца эшаш хIамаш лоархI хоха чIIорех.

ХIаьта а, укх тIеххьарча 10—15 шера шоай уйла чIоагIа тIаерзаьяй церна дукххача мехкашкарча Iилмахоша. Дилла бос баккхара пайдана хинна Iаш царех йоахка веществаш 1953 шера советски Iилмахочо Ю. Ф. Щербака кепайозаи тIа хоам бир хоха чIорий экстрактах дарба доалаш хилара. 1954 шера цо юха а кепайоазон тIа арадаьхар цу чIорий экстракт микробашта духьала йий хьожаш даьхи эзмаш.

Ше даьча тохкамех хьахиннараш 1959 шера кепатеха арадаьхар советски Iилмахочо Л. М. Зинченкос. Цо предложени елар Р-витамина (рутин морг) свойстваш а йолаш дарбан препарат яккхара йолча белала метте хохий чIорех пайда эца, аьнна. Р-витаминии препарата метте яхийта мегаргья хицен хий-сийр цхьана тохаши кийчъяь хоха чIорий экстракташ.

Р-витамина веществай концентрато дер деш хул кхыметтел вай мелача хица кийчъяь настой а. Цу тайпарча настоя дарба де тарлу гипертонически лазара а артериосклероза а. Цо новкъостал ду дерига болх дикагIа байтара; кер чура кечал сихагIа лалара, сов йола натрийн хлоридашк кер чура араккхоссара. Микробашта духьаларча а кхыметтел вирусашта духьаларча а цуй свойстваша йиш хулийт зулам доалийтаргдоацача средствах санна цу настоях пайда эца. Настойцара керттера дакъа—кверцетин яха басар доала вещество, кхыметтел дестам дужале а низ кхоачаш я. Р-витамина метте дIайодаш йолча цо, рутино а санна, цIий миаш чIоагIъю, шаьръю, цIий дикагIа леларгдолаш хулийт. Боарамал тIехъяьккха кверцетин, рутин а санна, харцахья лаьрхIаяц цIий геттара чIоагIа доталуш латтача хана мара. Долче, хохий чIорашца дилла бос боахаш болча цIен-ноацаша цуй чам бола доцо бос баьккха ца Iеш, цуйя оагIорахьара пайдана хулийт дилла.

Лазарашта духьалара хохий чIораш пайдана я лаьттах тIайселача хIамашта а. Цар новкъостал ду царна дуккхача лазарашца къовсам лоаттабера. Из долла хIама вIаштIехьдаккха геттара атта да: Хоха чIораш хьагулъю, цар тIа IотIалотт шелленна кIедж яьккха хий, цу тайпара лоаттаеш кхо дий бийсеи доаккхийт царга. Иштта кийчъяьча настоях кхы а хий тох, из настой теха пурх а бу, хий а дулл гаьнашта.

А. НИКОЛАЕВ.

1967 шера 12 июле арадаьннача «Сельская жизнь» яхача газета тIара.

□ □

ЛАЬТТА ГIОЛЛЕИ СИГАЛА ГIОЛЛЕИ

Калифорнийски университета профессора Поль Молера хьадагалаьцай лаьтта гIолла а сигала гIолла а сахьата 250 километр никъ болуш йолча машина конструкци. Цхьабакъда, профессорга из лехка праваш ца хиларах лаьттан тIара цхьа метр лакхе гIолла мара ца лехкаш баьб цунна тохкам.

КУЛГАШЦА ЛЕЛАР

Регенсбурге (ФРГ) вахаш волча Л. Гофмейера лаьрхIад кулгаш тIа ура а этта кхаь бетта шоай городера Риме кхаьчалца вахa. вешта аьлча 1070 километр никъ бе.

ФОРДА ЦИСК

Iаржача, Азовски, Балтийски фордий йисте тIаювлача форда баьций районе лувчача хана нийслургда скат-хвостокол яха форда аькха. Iаьржача форда тIа «форда циск» оал цунах. Метр дIаьха да из. Цу тамашийнача аькхан цIога тIа ягIа кхаллингаш а йоахкаш йола боккха маха му хIама. Латача хана, форда циско чIоагIа из цIог а техе, чов ю ший маьхаца. Тропически фордашка нийслу маьха хьисапе, цIогарч дола аькха 6 метр дIаьхеи тонна гаргга дезеи хул. Кхалингаш йолча шалтай хьисапера хIамаш ягIа цар цIог метр дIаьха хул.

МАССАНАХЬА А ДА ВАХАР

ЙIайхача аренашка я баьдеча океаний кIоаргаленашка а, духдувлача дIайхача хишкеи кIоаргача баьдеча хьагIарашкеи, Iалаьмате дирача Iамашка а дерзанча лоамий чхарашка а — массанахьа а нийслургья, моллагIа тайпа нийсенна а дийна организмаш.

8 километр лакха урагIдолхаш кIормацаш хул, хIаьта шаризондаша бактерейи грибайи спораш бIаргаейнай 33 километр лакха. Iалаьмате дукха микробаш кораьяй чIоагIагIа дола дохьаж цианисти калий чудоаллача склянка чура. Цхьайолча садоахкача хIамаштеи баьцаштеи вIалла новкъа хилац кIеджъяккхарга дIакхоччаш дIайхача дIухдувлача хи чу.

Кхыча бесса, шелалла 80 градусага кхоачаш температура лохлуш йолча Антарктиде массехк итташ тайпара садоахка хIамаши баьцаши ях.

□ □

ДОАГА ЛОАМАШ

Iодслалучча геттара сиха доагIа Амур яха хий. Укхаза, Смирновкеи Солдаткеи яхача юрташта юкъе аьрда оагIорахьара лакхе бердо гола тоххача моттигера хица оагIув болаш бола из гIомара ира шув бозгаш ба. Лоамаши хьувашш хьелаю цу тIара хьалгIеттача кIуро. Мишта яьннай из ший тайпара цIи? Ши-шегIа лотабеннаб шувна юккъе боалла сийрдача гIомара юкъера баьде тIоа дика гуш бола тайша кIор. Лаьттанa кIалха из цIи лотаенна кхо бIаь шу совгIа ха я.

ДЕШАРА ШУ ЛЕРТТIА ДIАДОЛАДАРА

ХIанз хьаьттай школай кулгалхошта, районо болхлошта, ерригача общественноста бехктокхаме ха. Кердача дешара шера ший ханнахьа кийчъе еза школаш. Оаха бизза кхетабу «школаш дешара шера кийчъяр» яхача деша чулоацам. Цунна юкъе доагIа: эггара хьалха деша даха ха йолча берий учет елга, классашта комплектовани елга, школай цIеношта, мастерскешта, дешарагойтара пособешта, оборудованена ремонт елга, учебникаш, йоазон хIамаш, доагор Iалашделга дукха кхы балхаш делга.

Уж дерригa а балхаш цхьоагIа чакхдоахаш латт тханцига. ХIанзалехьа ворхI шу даьннача 3021 берана бу болх чакхъбаьккхаб. ХIанз школашта чуйнна ремонт еш да тхо. ХIанзлехьа ерригача школашта Iалашдаьд 80—90 процент доси 50 процент кIори. Ерригача хьехархой квартирашта ремонт яьй. Керда тIаьоагIача хьехархошта бахача наькха цIеношкара квартираш лийцай (коммунальнияраш йоацача моттигашка) — хIанз тхо кийча да тхоаш долча доагIа къона специалисташ тIаэца.

ХIанзлехьа школай цIеноштеи дешара мастерскештеи йизза ремонт аь яьннай Керда-АтагIеи, Белгатой юкъерча школашка, Шаьларча № 6 йолча юкъерча школе, № 3 йолча бархIшерарча дешара школе. Бачи-Юрта школе, Сержень-Юртен Аллеровскии юкъерча школашка.

Эшаш йола мебель, дешара-гойтара пособеш, дешара оборудовани тIаккхьаш латт, царех йолаш арахта эша ремонт ю. Книжни магазинашка хIанзлехьа хьакхаьчад кердача дешара шера эшарех 25 процент хиллал дола учебникаш. ХIаьта кхы тIа эша учебникаш леладаьраш йийареи хувцареи наькъаца Iалашделга вIаштIехьдаьккхад. Цхьайолча школай ерригача классашка леладаь учебникаш школьни библиотекашка хьа а гулдаь, практика йолча хана дешархой низашца наьна эша ремонташ яьй, дешара шу дола маделле а учебникаш доацача дешархошта дIалургдолаш.

Района ерригача магазинашка хьакхаьчад дешархошта эша кога гIирси баракъаши. Цхьабакъда, уж кхоачамбалла а е оттаьча формах а дац.

112 хьехархо ва районе шоай квалификаци лакхъеш, цу институте кийчбеш латт классел арахьарча балха организатораш. Уж берригаш а дешара кердача планашкеи программашкеи хьежжа болх бе Iомалуш ба. Нохч-ГIалгIай пединститутe 259 хьехархои педагогически училище 147 хьехархои ва шоай педагогически образовани лакхъеш.

Белгалдаккха дезаш да моттигерча низашца школьни гIирсаш хьаллелга а районе во вIаштIехьдаккханза хилар. Цу тайпара кхаь класса дола цIеноши дешара мастерскеши хьалъеш латт ЧIир-Юрта, Кердача АтагIа. «Джалка» яхача совхозо хьалъеш латт 320 моттиг йола школа. Майртупе школа цIеноштa кхы тIа а 160 моттиг йола цIенош деш латт. Бурчалое В. И. Ленина цIерагIча колхозо школе хьатIаду 160 моттиг йола цIенош.

Массе а школашка чакхбоах унахцIено чIоагIъяра болх. ХIанз дешархоех цхьа дакъа пионерски лагерашка салоIаш да, цхьаькха дакъа, дешархой производственни бригадашка болх а беш, салоIаш да. ХIаьта районера дукхагIа бола дешархой аххарча каникулех экскурсешка ух, революце а тIемай а сийлен моттигашка походаш ю, краеведчески материалаш гулъю. Дуккхача дешархоша республикал арахьарча моттигашка а лоI са. Иштта. Керда-АтагIарча № 10 йолча школе-интернате деша ягIа 25 йиIиг Iаьржача форда йисте салоIаш я. Аргунерча № 2 йолча юкъерча школерча дешархоех ткъо-ткъо саг хул Каспийски форда йисте йиллача лагере салоIаш (хIанз шозлагIа бахараш ба цига). Аргунерча № 1 йолча юкъерча школа 100 дешархо лакхача лоам тIа уллача Кезеной-Iам тIа туристски походе ваха хиннав. ХIаьта Мескер-Юртарча юкъерча школа дешархой производственни бригада членаш 8 июлагара 12 июлага кхаччалца йолча юкъагIа гг. Орджоникидзе, Тбилисе исторически а сийлахьа белгаларча а моттигашка гIолла хинна баьхкаб. Ахка—дешархоша а хьехархоша а салоIа, шоай унахцIено чIоагIъю ха я. Пудухьа тха районерча хьехархоша а шоаш отпускагIа бола ха курорташка, санаторешка, салоIача цIеношка чакхйоах.

Керда юбилейни дешара шу кердача низаца дика дIа а доладаь, толамца чакхдаккха лаьрхIа я тха района школай коллективаш.

М. ДАНИЛОВИЧ.

Шаьла райОНО школай инспектор.

УНАХЦIЕНО ЛОРАЕШ

Ермоловски станице, меттел ерригача Грозненски района а Евдокия Илларионовна Пылцына ца йовзаш атта саг коравоагIаргвац. Эздел хиларах, мичча хана а моллагIча сага гIулакх де кийча хиларах езаеннай из бахача наха.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема шерашка йолаеннай Евдокия Илларионовна фельдшералла болх бе. Цу хана безабенна болх таханарча деналца беш хьайоагIа из. Ермоловски дахчан - хIамашъеча комбината здравпункте я из болх беш.

Дика довз Евдокия Илларионовнайна шийна хьалхашка латта декхараш, кхетаду ший болх мел бехктокхаме ба. Наьха унахцIено лорае шийх тешам бенна хиларах доаккхал ду. Даим къахьегамхошта юкъе хул из, царна эшар фуд хьов. Каст-каста баха нах вIашагI а техе царна тайп-тайпарча медицински темаех лекцеш ешаш, беседаш еш бIаргаго йиш я нов. Пылцына. Из я ше яхача моттиге санитарни дружинаш вIашагIъеxкар а. Царца чIоагIа къахьег халонех ца къехкача фельдшера. Цудухьа районе дикагIчарех лоархIаш я цо кулгалду дружина.

Белгалдаккха деза аьхха ший болх барал совгIа кхы хIама ца деш из ца хилар. Болх бе дIаволалуча къоначa медика шийгара эшшаш дола новкъостал де кийча хул нов. Пылцына. Цудухьа цунца а иштта дика ба нах. Дег тIара баркал йоах цунна массане а. ХIаьта цул доккхагIа совгIат кхы хеташ яц башха-говза фельдшер Евдокия Илларионовна Пылцына.

Сурта тIа: Евдокия Илларионовна.

Сурти тексти **Я. Имаевича.**

ХАОТТАМ

Тахан республикеи гор. Грознеи гIолла кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йолчаи а йоацаш ха латтаргья, лаьгIо хьехкш мух хургба. Температура республике гIолла бийсанна 18—23 градуси дийнахьа 29—34 градуси йовхал йолаш хургья, хIаьта городе бийсанна 21—23 градуси дийнахьа 32—34 градуси йовхал хургья.

16-чеи, 17-чеи июле ионагIча хана кIезиг-дукха морхаш хургья, лоашача ханашка дикка дукхагIа а хулаш. Цхьайолча моттигашка лаьгIо догI делхаргда, ли къувкъа а мег. Мух къулбехьеи-малхбоалехьара цкъаз лаьгIо, тIаккха гIаьххьа хьехкаш хургба. Температура бийсанна 15—20 градуси дийнахьа 27—32 градуси йовхал йолаш хургья.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

13-гIа июль 1967 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтталеладерхо (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.10 — «Сердало» газета обзор. 8. 18 — «Боккха лоархIам бола документ», яха передача (нохчий меттала). 8.30 — «Къона тIехьа» (нохчий меттала). 8.45 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Литературни передача (гIалгIай меттала). 16.25 — Халкъий бовттайнача мазале. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — «Юкъара порядок лораеш» яха радиогазета. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.25 — «Къонал» (нохчий меттала). 18.53 — Ашараш. 19.00 — «Шоана, хьалнах» яха радиожурнал (гIалгIай меттала). 19.30 — Сайрийнара концерт.

УКВ: 9.00 — «Пандарча Эмиль Гилельс» яха музыкальни передача. 9.45 — «Юха цIаверзар» яха школьникашта йола радиопостановка. 10.40 — «Литовски композитор М. Чюрлионис» яха концерт-очерк. 11.30 — «Массаяр санна йола рейс» яха радиоочерк. 18.00 — Халхара эшараш. 18.45 — «Къонгаш бовча хана» яхача спектакла монтаж (нохчий меттала). 19.42 — Литовски эстрадин ашарий концерт. 20.23 — «Бутт лаьцача буc» яха радиоспектакль.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 17.00 — Бераштa. Шоай мохк дукха а беза. бовза а бовза «Лора а де. Iалаш а де Iалам». 17.25 — «Ноктюрн» яха художественни фильм. 18.45 — Дунен халкъашта юкъе латтача хьалах дола къамаьл. 19.00 — Киножурнал. 19.10 — Заявкех оттадаь концерт. 20.00 — «Хьо массаза а сона» яха эрсий Бакински драматически театра спектакль.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05223. Заказ № 3375.